

Recyklace prostoru

Diplomová práce

Studijní program: N8208 – Design
Studijní obor: 8206T123 – Design prostředí
Autor práce: **BcA. Rozárka Jiráková**
Vedoucí práce: MgA. Richard Loskot

Originál zadání

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že texty tištěné verze práce a elektronické verze práce vložené do IS STAG se shodují.

29. 5. 2019

BcA. Rozárka Jiráková

Děkuji všem a za všechno.

Abstrakt

Práce polemizuje s myšlenkou recyklace ve smyslu procesu znovunabytí plnohodnotné funkce a s pojmem prostoru jako místa, kterému náleží nejenom materiálové hodnoty, nýbrž i hodnoty filozofické a citové. Cílem práce je nalézt cestu k vybudování nového smyslu prostoru, a to ne pouze jeho revitalizací, ale právě recyklací a s ní spojenou nově nabytou kvalitou.

Klíčová slova

Hmyz, park, prázdno, prostor, příroda, recyklace, revitalizace

Abstract

The thesis discusses the idea of recycling, in the sense of the process of regaining a full-fledged function and with the concept of space, as a place not only of material value but also of philosophical and emotional values. The aim of the work is to find a way to build a new sense of space, not just by revitalizing it, but by recycling and the related newly acquired quality

Key words

Insect, nature, park, recycling, revitalization, space, void

Obsah

Úvod	9
Vymezení pojmů	10
Prostor.....	10
Prostředí.....	10
Recyklace	10
Renovace	13
Problematika vymírání hmyzu	13
Reference	14
BAR/ÁK	14
Rozhledna U Borovice	15
Shedboatshed.....	16
Památník lidové architektury.....	17
Studio pro architektky ateliéru Stattwerk	18
Coulée verte René- Dumont	19
The High Line New York	20
Parco Dora v Turíně.....	21
Park am Gleisdreieck.....	22
Martin Luther King Park	23
Umělci pracující s „nalezeným materiálem“	24
Land art umělci, kteří mi byli příkladem.....	24
Zříceniny.....	25
Nucená urbanizace hmyzu.....	26
Problematika vymírání hmyzu a stěhování hmyzu do měst	26
Kult opečovávaného anglického trávníku	28
Metodika práce	31
Umístění projektu	32

Přírodní poměry lokality.....	34
Současný stav	40
Návrhová studie.....	48
Východiska návrhu	48
První fáze.....	48
Materiály.....	48
Popis návrhu	50
Plochy - rozdělení území	50
Cesty.....	52
Prvky.....	54
Průběžná údržba	65
Závěr.....	66
Zdroje	67
Seznam literatury.....	71
Zdroje obrázků.....	72

Úvod

Na počátku této práce stála myšlenka na zhoršující se stav planety Země. Naše bezprostřední okolí se mění každým dnem. Svět okolo nás upadá, ale díky zprávám o blížící se ekologické krizi máme možnost vše vlastním úsilím měnit k lepšímu. Zamyslela jsem se nad budoucností oboru, ve kterém se chci pohybovat ve svém profesním životě - architektury, stavitelství, tvorby prostředí. Některé zdroje uvádí, že okolo roku 2030 nastane krize s nedostatkem základního stavebního materiálu. Co bude pak? Opravdu musíme nejdříve dojít na samý konec a až tam se ohlédnout zpět a řešit následky našeho krátkozrakého jednání? Nemůžeme začít dělat něco jinak už dnes? Bude nutné, aby do tohoto oboru začala pronikat větší citlivost. Pro zmírnění problému v oboru stavitelství by pomohlo už pouhé zamyšlení se nad budovami, které jsou zbytečně bourány a bez možnosti dále sloužit svému účelu leží na skládkách jako materiál, a změna našeho přístupu k nim. Už jen pouhá myšlenka na obnovu budov, prostorů a míst přináší na pole stavebnictví nové inovační postupy. Tím, že máme nyní všeho dostatek, ne-li přebytek, se dostáváme denně do situací, u kterých nemusíme myslet na budoucnost. Na budoucnost věci, kterou nepotřebujeme, na to, že z ní již pár minut po použití bude odpad. Stejně je to s architekturou, s budovami, s prostorem. Z přednášek pana inženýra Jiřího Rozkovce jsem nabyla dojmu, že na většině škol jsou studenti architektury a stavebního inženýrství málo vedeni k myšlenkám rekonstrukce a revitalizace a vnímání možnosti stávajících dispozic. Právě na těchto přednáškách jsem začala nad tímto tématem uvažovat.

Cílem této práce je upozornění na problém udržitelnosti v oblasti architektury. Takovéto „pošťouchnutí“, nudging a změna myšlení je v mých očích důležitá, je to první krok, kterým lze začít. Budu pracovat s místem jako s námětem na návod k recyklaci prostředí, uplatnitelným i pro jiné prostory.

První část práce se zabývá otázkami prostoru, prostředí, recyklace ale také problematikou vymírání hmyzu. Dále zmiňuji některé projekty, které mi byly inspirací. V druhé, stěžejní, části práce se zaměřuji na konkrétní prostor a navrhuji změny vedoucí k jeho recyklaci, tedy změny, kterými je tomuto prostoru vdechnut nový život.

Vymezení pojmů

Prostor

Definice prostoru tak, jak je v této práci chápán, je označení pro souhrn všech materiálových, metaforických, subjektivních i funkčních vlastností vytyčeného otevřeného či uzavřeného místa. Na příkladu rodinného domu lze uvést, že prostor je zde pojímán nejenom jako podlaha, zdi a střecha dané budovy, nýbrž jako budova sloužící jako útočiště pro rodinu, nejenom jako úkryt, ale také pro prožívání radostí, strastí, událostí, odpočinku a dalšího.

„Prostor je nástroj přirozeného světa. Je tím, co propůjčuje objektům rozměr. Není osamocený, spolupracuje s časem. Správně bychom měli vždy mluvit o časoprostoru. Prostor je napínán přemísťováním hmoty a myšlenek, které ho deformují. My jsme si v našich měřítkách vědomi tří rozměrů, s nimi umíme pracovat. Orientujeme je podle gravitace. Tato síla s prostorem úzce souvisí, není-li přímo jím samým. Je přítomná i ve virtuálním prostředí, kde jsou základní osy prostoru orientovány podle této síly. Prostor samotný si představujeme jako prázdný, tmavý, nekonečný a chladný. To ale není skutečnost.“

Zdroj: Představy prostředí

Prostředí

Prostředí je možné definovat jako prostor, který lze vnímat. Je závislé na prostoru, ve kterém se nachází a odvíjí se od objektů, které ho naplňují.

Prostor vs. prostředí

Ráda bych v této práci vymezila diferenci mezi pojmy prostor a prostředí podle mého subjektivního názoru. Prostředí chápu jako jistý poddruh, výraz významově podřízený prostoru. Zatímco prostor můžeme matematicky definovat, v běžném životě, kde se pohybujeme a orientujeme pomocí euklidovského prostoru, prostředí je pojem více abstraktní. Může to být například mikroklima zasedací místnosti či čekárny nebo celé prostranství parku. Vždy jde však o souvztažnost nejen prostorových prvků a jejich definitivních souřadnic, ale také celkový dojem. Prostředí bych tedy definovala jako mnohem abstraktnější význam, který více souvisí se subjektivním vnímáním daného jedince a jeho reflexí. Je však vždy závislé na materiálních strukturách v rámci daného prostoru.¹

Recyklace

Recyklace je v tomto projektu chápána především jako přeměna něčeho starého, použitého, již dosloužilého, v něco nového, funkčního. Z tohoto pohledu se tedy jedná o další, nové využití odpadu.

Recyklace je téma v poslední době hodně diskutované. Těžko soudit, zda je to dobře či špatně. Existují teorie, které jdou mnohem dále za recyklací – tzv. zerowaste. Tento způsob života předpokládá snahu o co nejmenší produkci odpadu a zároveň uhlíkové stopy. Nejznámější propagátorka a také zakladatelka pojmu zerowaste Bea Johnson ve své knize *Domácnost bez odpadu* uvádí recyklaci až na čtvrtém místě z pěti v pomyslném žebříčku nakládání s odpadem. Její teorie pěti eR (refuse - odmítnout, reduce - redukovat, reuse - znovu použít, recycle - recyklovat, rot - rozložit) si v dnešním světě nachází své místo v životech stále více lidí.²

V případě tohoto projektu by bylo možné prostor znovu využít. Tím bychom dosáhli bodu číslo tři. To se ovšem běžně děje, pokud prostor nějakým způsobem upravujeme nebo předěláváme - renovujeme.

Recyklaci lze rozdělit na přímou a nepřímou. Při přímé recyklaci se daný objekt dále neupravuje a je znovu použit, např. využití automobilové součástky z vrakoviště. Nepřímou recyklací se myslí znovuvyužití materiálu znovuzpracováním z odpadu, např. tříděný papír.³

„...jakýkoli způsob využití, jímž je odpad znovu zpracován na výrobky, materiály nebo látky, ať pro původní nebo pro jiné účely. Zahrnuje přepracování organických materiálů, ale nezahrnuje energetické využití a přepracování na materiály, které mají být použity jako palivo nebo jako zásypový materiál.“⁴

Upcyklace

Přeměna odpadu na předmět s novou funkcí a vyšší hodnotou. Příkladem může být sklenice od potravin přeměněná na svícen.⁵

Downcyklace

Opakované užití předmětu, který by se stal odpadem, ovšem s nižší hodnotou. Například parketová podlaha přeměněná na dřevotřískovou desku.⁶

Recyklace stavební suti

Recyklace stavebního materiálu se v minulosti prakticky vůbec nekonala. Stavební suť a odpady s bouráním stavby spojené se jednoduše odvezly někam z dohledu, kde nikomu nepřekážely. Nyní ale tato místa prakticky neexistují, a tak se začala řešit recyklace. Stavební odpady představují až 46 % hmotnosti veškerého odpadu v ČR⁷, což je číslo pro mě velmi alarmující a zároveň motivující k prosazení změny.

Pod termínem stavební odpad se rozumí vše, co zbude po demolici nebo rekonstrukci stavby - cihly, zdivo, dřevěné prvky, obklady atd., ale také elektroinstalace, vodovody, plynové či odpadní potrubí. Největší zastoupení ve stavebním a demoličním odpadu má ale výkopová zemina. U té je důležité dávat pozor především na znečištění, jinak je znovu použitelná.

Celkově je největší problém u recyklace stavebního a demoličního odpadu znečištění a pracné třídění.⁸

„Logika věci nám říká, že předtím, než se zdemoluje dům, továrna nebo most, odstraní se z takového objektu vše, co je možné ještě nějakým způsobem využít. Zrecyklovat. Downcyklovat. Praxe bývá často zcela jiná a z objektů je odstraňováno pouze to, co vyžadují (velmi přísné) předpisy báňského úřadu. Zbytek se mnohdy zdemoluje spolu se zdmi. Mohou to být radiátory ústředního topení, podlahy, střešní krytiny, obklady nebo okna – staré, ale zachovalé stavební díly. To vše by mohlo často ještě dlouhá léta někomu posloužit. Opětovné využití by mohlo ušetřit energii, suroviny a mohlo by se vyplatit i finančně. Avšak mohlo by i snížit potřebu výroby nových komponent. Notabene bezpočet takových materiálů je i recyklovatelných. Důvod toho, proč se objekty před demolicí plně neodstrojují, je prostý: finanční náročnost tak pečlivých demoličních postupů.“⁹

Zde je můj názor ostře vyhraněný. Pokud nebude recyklace ekonomická, nebude ani ekologická. Já myslím, že v tomto případě pokud nebude recyklace výrazně ekonomická, nebude to žádná recyklace.

„Recyklací stavebních a demoličních odpadů rozumíme převážně jejich “jednoduchou” úpravu, během které dochází ke změně jejich fyzikálních vlastností. Stavební odpady jsou cenným zdrojem materiálů, který může snížit nutnost těžby, popřípadě výroby nových surovin a materiálů. Podle zkušeností z Evropy se dá říct, že hranice recyklace (či jiného zpětného využití stavebních a demoličních odpadů) se může blížit k 90 %.“¹⁰

Nejvíce využívaným způsobem recyklace těchto odpadů je jejich využití pro terénní úpravy.

„Díky systémům recyklace se některý stavební odpad může vrátit do stavebnictví jako plnohodnotný materiál. K nám začala recyklace stavebních odpadů pronikat v 90. letech minulého století. Ale nic není dokonalé a odborníci říkají, že například beton, který v sobě obsahuje recyklované kamenivo, má tendence nasakovat více vodou. Tím se snižuje trvanlivost a mrazuvzdornost takového betonu a jsou ovlivňovány jeho deformační vlastnosti.“¹¹

Realizace recyklace v současnosti

Největším problémem s recyklací stavební suti jsou náklady na dopravu, ale i znečištění materiálu. Pro recyklaci suti se používá mnoho specializovaných přístrojů, a tím se proces značně urychluje.¹²

Zpětné využití stavebního odpadu v současnosti

Recykláty je možné využít při řadě činností spojených s výstavbou. Nicméně plnohodnotné využití zatím není zajištěno. Hlavními důvody je prozatím nedůvěra

spotřebitelů a v druhé řadě kvalita recyklátů, která se ovšem s dobou a nástupem nových technologií posunuje značně kupředu. Možné způsoby využití základních recyklátů jsou tyto:

Recyklace betonů: zásypové a násypové materiály, podkladní vrstvy pod základové konstrukce, podkladní materiál pod silnice či železnice, jako kamenivo do nových betonových směsí, jako kamenivo do živičných směsí, terénní úpravy.

Recyklace skla: skleněné obaly, tepelné izolace.

Recyklace keramických prvků: výroba cihlobetonu, plnivo do malt, výroba drenážního betonu, výroba nepálených lisovaných cihel, výroba antuky.

Dřevo: palivo (štěpky, brikety), mulčovací směsi, dřevotřískové desky.

Asfalty: podkladní vrstva pro málo zatěžované vozovky.¹³

Budoucnost recyklace stavebních odpadů

Rozvoj recyklace je v současné době značný, do budoucna se však musíme pokusit o zpětné využití všech výstupních složek, které například v dnešní době končí na skládkách a nejsou využívány, což má negativní vliv na životní prostředí. Jedná se například o podsítnou složku, kterou lze společně s organickým hnojivem použít místo ornice k rekultivacím. A samozřejmě i větší frakce najdou v budoucnu další možnosti svého využití.¹⁴

Renovace

Pojem často spjatý s historickým nábytkem či jinými historicky významnými objekty. Renovaci lze chápat jako technologický proces, při kterém se využívá potenciálu vyřazeného objektu (židle, budova, automobil), jehož záměrem je navrácení daného objektu do původní podoby se zachováním stěžejních prvků designu, tvaru či barevnosti. Nahrazením opotřebovaných či poškozených prvků získává objekt opět funkční využití.

Problematika vymírání hmyzu

Další termín, který bude používán v této práci, je problematika vymírání hmyzu v důsledku lidského počínání. Této problematice se budu více věnovat později.

Reference

Pro tuto diplomovou práci jsem se mohla inspirovat na mnoha místech, která využívají podobné principy, jako chci užít já. Z některých prací jsem převzala myšlenky, které jsem dále zrecyklovala a použila při své práci, jinde jsem se inspirovala materiálem, principem, postupem práce či některými detaily.

BAR/ÁK

Hlavním mottem skupiny, která znovu zprovoznila starý obytný vnitroblok na Florenci je „Staré a opuštěné neznámá nevyužitá“. Jedná se o bar, který je sestaven z různého, již nepoužívaného materiálu - staré vyhozené židle, palety, dekorace z figurín apod. Nápad se zrodil v architektonickém studiu CCEA Moba, které již dříve pracovalo na známějším projektu Léto pod Viaduktem.

Nejenom, že je tento prostor zrenovovaný principem recyklace všeho, co se dalo, ale šíří také myšlenku udržitelného života i tím, že poskytuje prostory pro další organizace. Například projekt *Z pokoje do pokoje*, který poskytuje lidem prostory a nářadí na opravení jejich věcí, *Keramika srdcem*, kde můžete získat lásku a respekt k ruční práci nebo první spolkový bioobchod v Praze *Obživa*. „Každý z těchto spolků se snaží změnit pohled společnosti na nynější svět. Na plýtvání, vztah ke starým věcem, udržitelnost a ekologii.“¹⁵

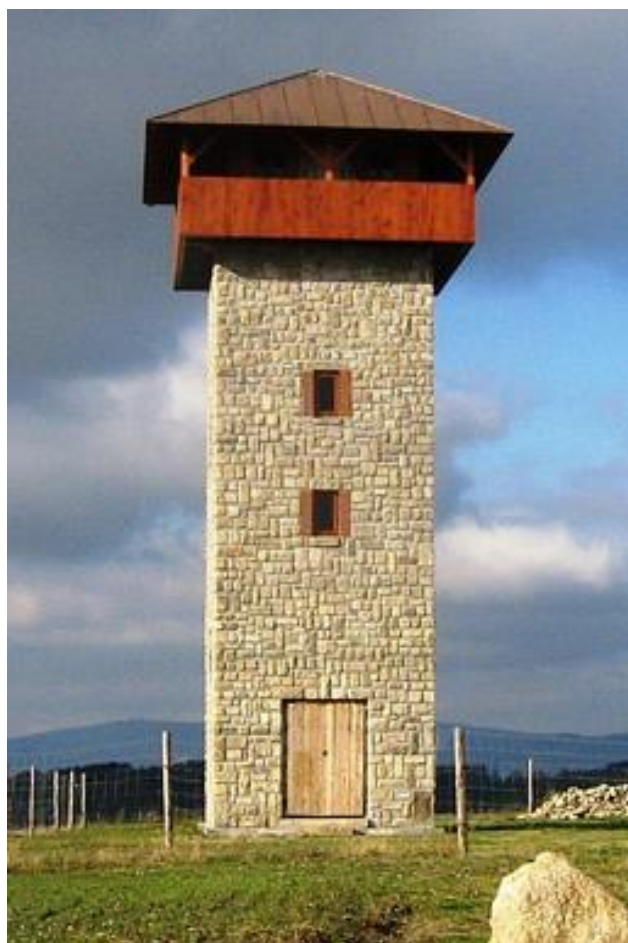
Obrázek 1 Bar/ák - Pohled do vnitrobloku

Rozhledna U Borovice

Skvělým příkladem recyklace prostoru je soukromá rozhledna U Borovice u Roprachtic na Semilsku. Na první pohled obyčejná rozhledna stojící na dokonalém místě jako stvořeném pro stavbu, jako je tato. Kruhový výhled na širé okolí nabízí pohled od Ještědského hřebenu, přes Bezděz, Krkonoše až k Orlickým horám. Příběh této rozhledny je však mnohem silnější než místo samo. Majitel zde bydlel a jako desetiletý chlapec snil se svým dědečkem o tom, že zde jednou společně postaví rozhlednu. O půl století později pan Hubař dědečkovu přání splnil, svépomocí. Proč zde ale tuto stavbu zmiňuji, je zajímavost, o které se v běžném turistickém průvodci bohužel nedočteme. Pohledové stěny rozhledny jsou tvořeny tzv. tanvaldskými kameny. Lom, kde se tento nerost těžil je již dávno zavřený, a tak pan Hubař dlouhá léta objížděl celé okolí a žulové kameny sbíral a odkupoval od majitelů zbořených domů.

„Poprvé dostal dětský sen hmotnější podobu po roce 1989. Nejprve Hubař uvažoval o tom, že by rozhledna mohla být ze dřeva, které má v lese. Potom uvažoval o kovu nebo o opuce, která se v Roprachticích a okolí vyskytuje. Nakonec volba padla na tanvaldskou žulu, která se nachází na podezdívkách starých chalup od Černé studnice až po Vysoký. Jenže tanvaldský lom, ve kterém se kámen těžil, je už přes padesát let uzavřený, a tak roprachtický rodák začal kupovat žulové kvádry ze zbouraných starých domů. Za patnáct let věděl o kdejakém stavení, kde byla žula jako stavební materiál použita. Druhý důvod, proč se vrhl na tradiční materiál, byla představa, že stavba musí do horského kraje zapadnout.“¹⁶

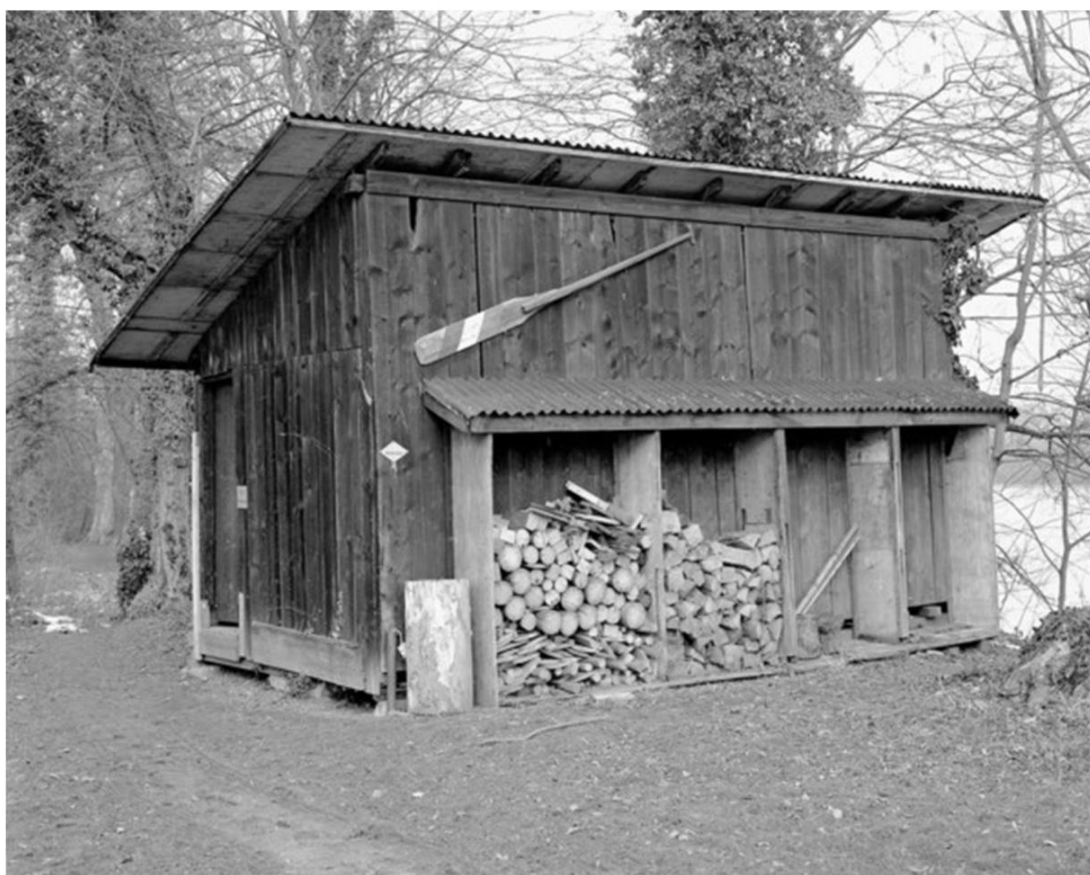
Pan Hubař tedy perfektně vystihl myšlenku recyklace prostoru. Nejenom, že použil materiál, který by se zřejmě stal odpadem, ale vdechl mu nový život a dal mu novou funkci. Z rodinných domů, kde tanvaldská žula sloužila jako podpůrný materiál, dal kamenům funkci především okrasnou. Ze spodní části domu, kde, řekněme, kameny nebyly vidět, je vystavil na odív celému širému okolí. Dokonalý příklad recyklace prostoru.

Obrázek 2 Rozhledna U Borovice

Shedboatshed

Další příklad je ze zahraničí. Vítěz Turnerovy ceny v roce 2005 Simon Starling zvítězil díky svému projektu, který nazval *Shedboatshed*. Starling se obecně zajímá o přetváření objektů do jiných. Jeho častým motivem je cesta. V projektu významném pro tuto práci vzal starou nepoužívanou kůlnu a přestavěl ji na loď. S tou poté plul po Rýně do muzea v Basileji a tam z ní opět postavit původní kůlnu. Zde je z mého hlediska recyklace prostoru jasná. Statická stavba sloužící pro přechovávání nářadí se přeměnila na útočiště a prostředek vhodný k pohybu, k přemístění sebe sama do výstavních prostor.¹⁷

Obrázek 3 Původní kůlna

Památník lidové architektury

Památník lidové architektury je práce slovenského umělce Tomáše Džadoně. Dává zde do kontextu představu typického Slovenska, dědina, hory a lidová architektura, se současnou realitou - panelákové sídliště. Díky tomu, že se, jak sám říká, narodil v paneláku, který pro něj byl vlastně tou „dřevěnicí“, dokáže pracovat citlivě s tímto tématem. Jednoduše řečeno, Džadoň vzal typickou lidovou stavbu a posadil ji na panelák, kterému přisoudil funkci podstavce. Vznikla tak socha, památník právě pro lidovou architekturu. Z pohledu recyklace prostoru se přeměnila dosloužilá stavba dřevěnice v sochu.

Obrázek 4 Pohled na sídliště s památníkem lidové architektury

„Tomáš Džadoň vytváří téměř monotematické práce vztahující se k jeho vnímání architektury a jejích sociálních aspektů v průběhu jeho života. Protože vyrůstal v menším městě na Slovensku, ovlivnil ho především kontrast lidové osobní architektury a odlidštěné panelákové zástavby. Ve svých monumentálních instalacích tematizuje intimní prostředí člověka, kombinuje v absurdní estetice nesourodé prvky, používá autentické parametry i materiály.“¹⁸

Studio pro architekty ateliéru Stattwerk

V centru Bělehradu chýtrá mnoho výškových budov. Ateliér Stattwerk se rozhodl na tento problém upozornit a své studio si architekti postavili ve čtvrtém patře budovy, ze které zbývá již pouze železobetonový skelet. Unikátní je projekt nejenom umístěním, ale i dispozicemi. Objekt má půdorys nenápadně připomínající tvar srdce. Čím ovšem vyniká, je to, že částí vystupuje z budovy ven nad ulici. Tím samozřejmě budí pozornost kolemjdoucích a ještě lépe prezentuje myšlenku, která prostupuje celý projekt.¹⁹

Obrázek 5 Architektonické studio

Coulée verte René- Dumont

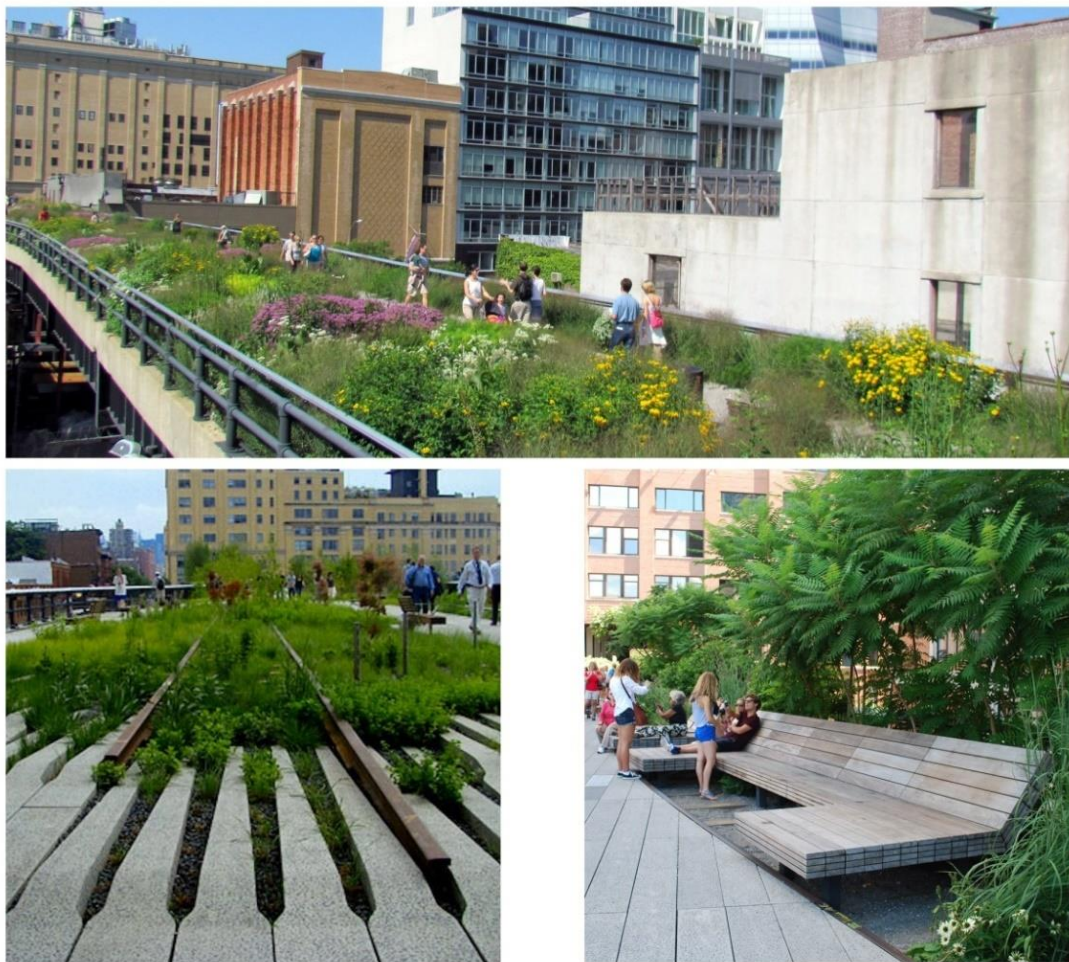
Obrázek 6 Část parku Coulée verte René- Dumont

Na první pohled obyčejný, příjemně upravený park. Tento park se ale dříve nazýval „Promenade de plantée“, neboli osázená promenáda. Tento název byl výstižnější, neboť se tento park nachází v ploše bývalé železniční trati a je dlouhý téměř 4,7 km. Rozprostírá se na ploše 3,7 ha, ale započítáme-li i přilehlé parky, je plocha téměř 6,5 ha. Nabízí příjemnou příležitost k procházce v rušném velkoměstě. Není to jediný park v Paříži vybudovaný na železniční trati, tento prostor využili podobným způsobem i v 16. a 17. obvodu Paříže. Coulée verte je však nejstarší a nejrozsáhlejší, a proto zřejmě i nejznámější. Díky podobným projektům není nutné bourat již nefunkční prostory, které se takto mohou využít a nabídnout tak příležitostné útočiště nejednomu druhu hmyzu či rostlin. Pod viadukty Coulée verte se dokonce zabydlel vzácný druh netopýra-netopýr hvízdavý.

Tento park není ve světě architektury tolik známý a zajímavý jako například High Line v New Yorku, avšak stal se inspirací pro několik dalších projektů, včetně dále zmiňovaného High Line.²⁰

The High Line New York

Bývalá železniční vlečka, která sloužila jako doprava mezi jednotlivými továrnami, ztratila svoji původní funkci nahrazením kamionovou dopravou. Měla být zbořena, ale naštěstí si dva obyčejní obyvatelé New Yorku, kteří na koleje koukali z okna, prosadili svůj nápad na originální park. Celý park je pouhých 10 metrů nad zemí, ale dává tak prostor pro nový pohled na město. I přes to, že se jedná o poměrně úzký prostor, je plocha pro pěší pouze tak úzká, aby byla pohodlná, ale zároveň, aby ponechala prostor pro zeleň. Unikátem stavby je nenásilné navazování starého na nové, tedy zpevněné betonové plochy a organické rostlinné plochy. I zábradlí, které má oddělovat místa, kam lidé nechodí, je minimalistické a je spíše naznačené, než že by tvořilo skutečnou bariéru. Minimalistický je také informační systém, který je navrhnut tak, aby nerušil vizuální podobu parku. Mobiliář je řešen různorodým způsobem, od laviček jakoby vyrůstajících přímo z betonového podkladu, až po lehátka, která jsou umístěna přímo na kolejích, jsou tedy mobilní. Celý park je lineární, úzký a dlouhý cca 2,5 km a obsahuje řadu velice zajímavých detailů. Příběh High Line parku může být inspirativní pro mnoho dalších míst, která již neplní svoji původní funkci, avšak nic nebrání tomu najít, nebo odhalit jim funkci novou.²¹

Obrázek 7 Park High Line

Parco Dora v Turíně

Parco Dora je park od německého studia zahradní architektury Latz & Partners, které svým způsobem zrecyklovalo prostory zavřených sléváren s cílem zachovat individuální charakter každého místa.

Areálu dominuje velká plechová hala v centru parku. Odstraněním stěn vznikl 30 metrů vysoký, otevřený prostor a díky ponechání střechy na jedné části původní haly se zde mohou konat různé kulturní akce. Parkem protéká řeka Dora a je zde respektovaným prvkem návrhu.

Součástí jsou také vodní zahrady doplněné bývalými chladicími nádržemi, které nyní slouží jako systém pro zadržování dešťové vody pro zavlažování parku.

Zóna zahrnuje také obytné oblasti, rekreační prostory a 700 m dlouhou vyvýšenou lávku, která poskytuje jedinečný výhled na celý park.²²

Obrázek 8 Parco Dora v Turíně

Park am Gleisdreieck

Na pustině rozkládající se mezi dvěma berlínskými čtvrtěmi navrhl architektonický ateliér Loid park, který je nyní hojně navštěvován jak místními obyvateli, tak i turisty. Je to příklad dobře navrženého evropského parku. Byl navržen s ohledem na jeho předchozí funkci, tedy železniční oblast. Jsou zde ponechány prvky železnice, doplněné novými prvky (dětská hřiště, skatepark). Dominantní je zeleň, která obrůstá původní železniční ale i nově přidané prvky. Důraz byl kladen především na kvalitu používaných materiálů. Tento park jsem měla možnost osobně navštívit a rozhodně mi byl kvalitním zdrojem pro tuto práci.²³

Obrázek 9 Park am Gleisdreieck

Martin Luther King Park

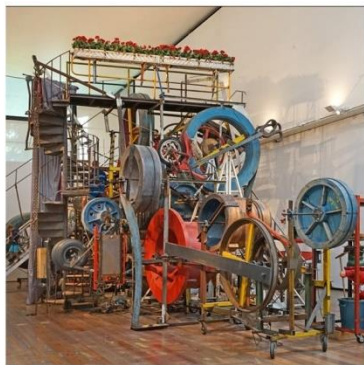
Tento park byl vybudován na železniční platformě a zrenovován v několika etapách na základě třech témat - voda, sport a roční období. Je umístěn v městské zástavě uprostřed Paříže a je tedy obklopen moderními budovami. Stal se kouskem přírody uprostřed takto rušného města. Je zde mnoho možností příjemného vyžití i odpočinku. Stín poskytují vzrostlé stromy. Nejmladší návštěvníci si mohou vybrat z mnoha dětských hřišť a pro starší je zde několik skateparků nebo lanové mosty, fotbalové či basketbalové hřiště. Najdeme tu i výstavní prostor s uměleckými díly a mnoho rybníčků a zákoutí na relaxaci. Tento park zde zmiňuji proto, že byl celý budován a je udržován s ohledem na přírodu a udržitelné hospodářství- recyklace vody, větrné turbíny či solární panely.²⁴

Obrázek 10 Martin Luther King Park

Umělci pracující s „nalezeným materiálem“

V současné době je, dá se říci, moderní přemýšlet nad odpadem, pracovat s ním, recyklovat, upcyklovat. Uvádím několik umělců, kteří k odpadu jako k uměleckému dílu přistupují každý svým způsobem. Přístupů je mnoho. Například konceptuální umělec Krištof Kintera, uvádí diváka skrze své instalace z odpadků do úvah nad konzumem.²⁵ Michael Reynolds naopak využívá odpad jako stavebního materiálu ve své architektuře.²⁶

Jean Tinguely

František Skála

Krištof Kintera

Michael Reynolds

Arman

Benedikt Tolar

Obrázek 11 Inspirativní umělci

Land art umělci, kteří mi byli příkladem

Spencer Byles

Charles Jencks

Obrázek 12 Land art umělci

Zříceniny

Na pomezí recyklace a renovace stojí zříceniny hradů. Prostor zůstává na stejném místě, jen se změní, ale z mého pohledu se jedná o samovolnou recyklaci prostoru hradu v prostor zříceniny. Hlavní myšlenkou a funkcí hradu bylo ochránit svého majitele, své obyvatele a ubránit je před nepřítelem, dobyvatelem. Hrad poskytovaly útočiště a prostor pro život. Časem a degradací materiálu se z obytných prostor staly svědci dějin. O málokteré zřícenině bychom mohli říct, že plní původní účel, ať už obranný nebo ubytovací. Zříceniny se mohou stát krásným místem plným návštěvníků, nebo mohou odpočívat zapomenuty uprostřed lesa samy jen se svými vzpomínkami.

Již v 19. století spatřili romantičnost v pohledu na staré rozbořené hrady. Architekti a stavitelé obdivovali zříceniny především pro jejich očividnou pomíjivost. Tehdy byly zahrady a parky navrhované s prvky zřícenin.²⁷

Obrázek 13 Zřícenina hradu Zvířetice

Nucená urbanizace hmyzu

Nyní se dostávám do další části práce. Tato část se na první pohled může zdát rozporuplnou vzhledem k tématu práce, avšak myslím, že po hlubším zkoumání je logická. Dále jsem se totiž zabývala problematikou vymírání hmyzu a především jeho stěhováním z volné přírody do měst. Nahlížím na tento problém tak, že živočichům bereme jejich prostor a oni si ho proto musí hledat jinde - ve městě. Tam se nejenom nesmí používat chemie jako například na polích, ale zvířata zde nacházejí mnohem diverzifikovanější prostředí.

Hmyz stojí v základu ekosystému. Plní důležitou roli jako opylovači rostlin, zpracovatelé odumřelé organické hmoty i jako potrava. Vymírání některých druhů hmyzu pocítíme mnohem více, než například vymření nosorožce bílého. Zástupci hmyzí říše jsou také prvními živočichy, kteří osídlují prázdné oblasti a najdeme ho ve všech formách obyvatelných živlů- voda, vzduch i půda. Význam hmyzu je často podceňován.

Problematika vymírání hmyzu a stěhování hmyzu do měst

Toto téma již přestává být tabu a je otvíráno nejenom odborníky, kteří již značnou řadu let na tento problém upozorňují, ale také ekologickými nadšenci, včelaři, zahrádkáři a dokonce i neodbornou veřejností. V časopisech i v mnoha článcích na internetu můžeme narazit na mnoho zpráv týkajících se této tematiky a především problémů, které se můžou v blízké budoucnosti úzce dotýkat nás všech. Více a více lidí si začíná uvědomovat, že hmyz není jen něco otravného, co musíme zaplácnout, jinak se toho nezbavíme. Myslím, že v očích lidí je stále hmyz rozdělován na užitečný a na škůdce. Za užitečný hmyz jsou považovány především včely, možná pro někoho i mravenci, kteří v lese uklízejí. Běda ale, jak nám tyto tvorové naruší soukromí domova. Málokdo si ale uvědomí, že i ten hmyz, který je považován za škodlivý, má pro ekosystém velice důležitou roli. Za zdi svého vlastního prostoru zkrátka moc nekoukáme.

Největší problém však samozřejmě netkví v dezinsekci soukromí, ale ve stylu zemědělství a používání agrochemikálií, kácení a čištění lesů, příliš časté sekání trávy na loukách.

Tímto stylem zemědělství nedáváme hmyzu ani dalším živočichům jinou možnost, než se přestěhovat. Vhodné místo k životu pak nacházejí ve městech, kde je velká diverzifikace prostoru, zákaz plošného používání pesticidů, herbicidů. To by nemusel být tak velký problém, je však třeba se tomuto stavu přizpůsobit. Musíme přijmout za své dělit se o prostor svého města s živočichy všeho druhu, ne jen s roztomilými mazlíčky.

Klima, ve kterém žijeme, se mění a my musíme pochopit, že pokud se nepřizpůsobíme, dlouho tu nepřežijeme. Člověk se staví do pozice ochránce přírody, avšak on je ten, kdo potřebuje zachránit, ne příroda. Ta tu vždy byla a vždy tu bude.

Schopnost adaptace hmyzu můžeme také pozorovat v oblasti Černobylu, kam se hmyz nastěhoval zpět jako první. V tomto případě bohužel, protože si někteří mylně odvodili, že je oblast opět vhodná k nastěhování.

V zemědělství nejde samozřejmě pouze o hubení hmyzu, věřím, že to ani není první problém, kterého by si kdo všiml, považují ale za vhodné zde alespoň okrajově zmínit další neblahé důsledky. Organizace Hnutí duha ve svých aktivitách upozorňuje, mimo jiné, na nadměrné užívání agrochemie a její škodlivé účinky na náš organismus. Nejenom, že tyto chemikálie dýcháme, pijeme ve vodě, ale tím, že kupujeme potraviny z moderního zemědělství, dostáváme na svůj stůl plnou dávku těchto škodlivin. Tento problém je mnohem známější a diskutovanější, ale spíše ve smyslu „omyjte si důkladně ovoce a zeleninu pod tekoucí vodou“.²⁸

Nejenom motýlí louky nebo vysazování pestrých květin na zahrádkách může pomoci. V Milovicích na Nymbursku se podařilo oživit louky drobnými živočichy zřízením osady pro divoké koně. Na jejich pastviny se nastěhovalo 59 druhů denních motýlů, což je 42% denních motýlů žijících v Čechách.

Ekologové přičítají vinu evropským směrnicím. Dříve hospodařil každý zemědělec trochu jinak, teď mají nařízeno nejenom, co a kde pěstovat, jaké ošetřující přípravky používat, ale i to, kdy mají sekat. Hmyz tak nejenom nestačí včas opustit louku, ale i kdyby přežil, tak nemá kam jít se přemístit za potravou a útočištěm.²⁹

V osobním rozhovoru s entomologem Pavlem Voničkou jsem měla možnost proniknout hlouběji do daného problému. Články na webových serverech musejí mít poněkud tragikomický nádech, aby působily naléhavě, avšak P. Vonička se domnívá, že hmyz na pokraji vyhynutí není. Souhlasí s tím, že ubývá a že situace není dobrá, ovšem zároveň mě upozornil na fakt, že hmyz je velice adaptabilní, tudíž se dá předpokládat, že se novým podmínkám přizpůsobí. Na co ale P. Vonička důsledně upozorňoval, bylo příliš časté sečení trávníků. Podle jeho slov jsou hlavní komplikace pro hmyz ve městě nedostatečný čas a prostor pro rozmnožování. Dokonce se přímo vyjádřil, že největším přínosem mé práce by bylo prosazení méně častého sekání trávy v městských parcích a ponechání vzrostlé trávy.³⁰

Nejde pouze o potravu v podobě nektaru z květů. Hlavním problémem je to, že se hmyz nestačí kvůli častému sekání trávy vyvíjet. Životní cyklus hmyzu probíhá v tzv. nedokonalé (vajíčko, larva, dospělý jedinec), nebo dokonalé proměně (vajíčko, larva, kukla nebo kokon, dospělý jedinec).³¹

Každá z těchto fází probíhá v půdě nebo právě ve vegetaci či částech rostlin. Například motýli musí nejdříve do půdy naklást vajíčka, která se určitou dobu vyvíjejí. Vylíhne se larva, která žije v dlouhé trávě, ta se zakuklí a kukla opět potřebuje určitý čas k vývinu. Až v této fázi se líhne

jedinec, který se může dále reprodukovat. Pokud sečeme louku mnohokrát častěji, než by bylo nutné, nemají jednotlivé životní etapy hmyzu šanci přežít v takovém počtu, jako by tomu bylo, kdybychom žili ohleduplněji. V každé fázi vývoje je mnoho jedinců zahubeno posekáním, popřípadě slisováním, a přežije pouze nízké procento.

Obrázek 14 Trávník v Jihlavě

Kult opečovávaného anglického trávníku

V některých vyspělejších zemích, například v Německu, nebo Holandsku, už pochopili, že anglické trávníky nejsou dobrým řešením udržování zeleně ve městech. Naštěstí i v České republice pomalu začíná být tento trend oblíbený a stále častěji je podporováno méně časté sekání trávy v parcích a další podobné iniciativy. Například v Jihlavě nahrazují záhony s předpěstovanými květinami výsevem letniček, které v průběhu letního období střídavě kvetou³² nebo v Ostravě se rozhodli sekat trávníky na některých místech pouze dvakrát do roka.³³

Dalším podobným pokusem je park Čtyři dvory v Českých Budějovicích. Zde zahradní architekti nechali v místech, kde by se v tradičním parku posekala tráva po vzoru golfových hřišť, trávu volně roslou. Dali tak nejenom prostor pro útočiště drobným živočichům, ale i podnět návštěvníkům k zamyšlení se nad touto problematikou.³⁴

Většina ekologických projektů laděných v tomto smyslu je zaměřena na včely. Ano, vymření včel bychom pocítili velice rychle. Již Albert Einstein řekl: „když vymřou včely, lidstvu budou zbývat jen čtyři roky života.“ Mnozí vědci s ním souhlasí. Pravděpodobně by došlo ke globální

potravinové krizi.³⁵ Včely totiž nejsou užitečné jenom pro své produkty - med, vosk, propolis apod., ale jsou to především významní opylovači.³⁶

V roce 2018 upozornil jeden německý supermarket na problém vymírání včel na názorné ukázce. Ze sortimentu vyřadil veškeré zboží, které je přímo či nepřímo závislé na včelách.

„V policích chyběly produkty jako jablka nebo cukety, které jsou přímo závislé na opylování, ale také pečivo, čokoláda či bonbóny pokryté včelím voskem. Zákazníci překvapivě nenašli ani marinované maso nebo toaletní papír s vanilkovou vůní.“ Tehdejší ministr životního prostředí Dolního Saska Olaf Lies se k akci vyjádřil na tiskové konferenci: „Bez tohoto hmyzu by naše supermarketky byly prázdné. Vymírání včel by mělo dopad na nás všechny,...Dopady nekontrolovaného vymírání hmyzu předvedl obchodní řetězec s děsivou průzračností.“ dodal.³⁷

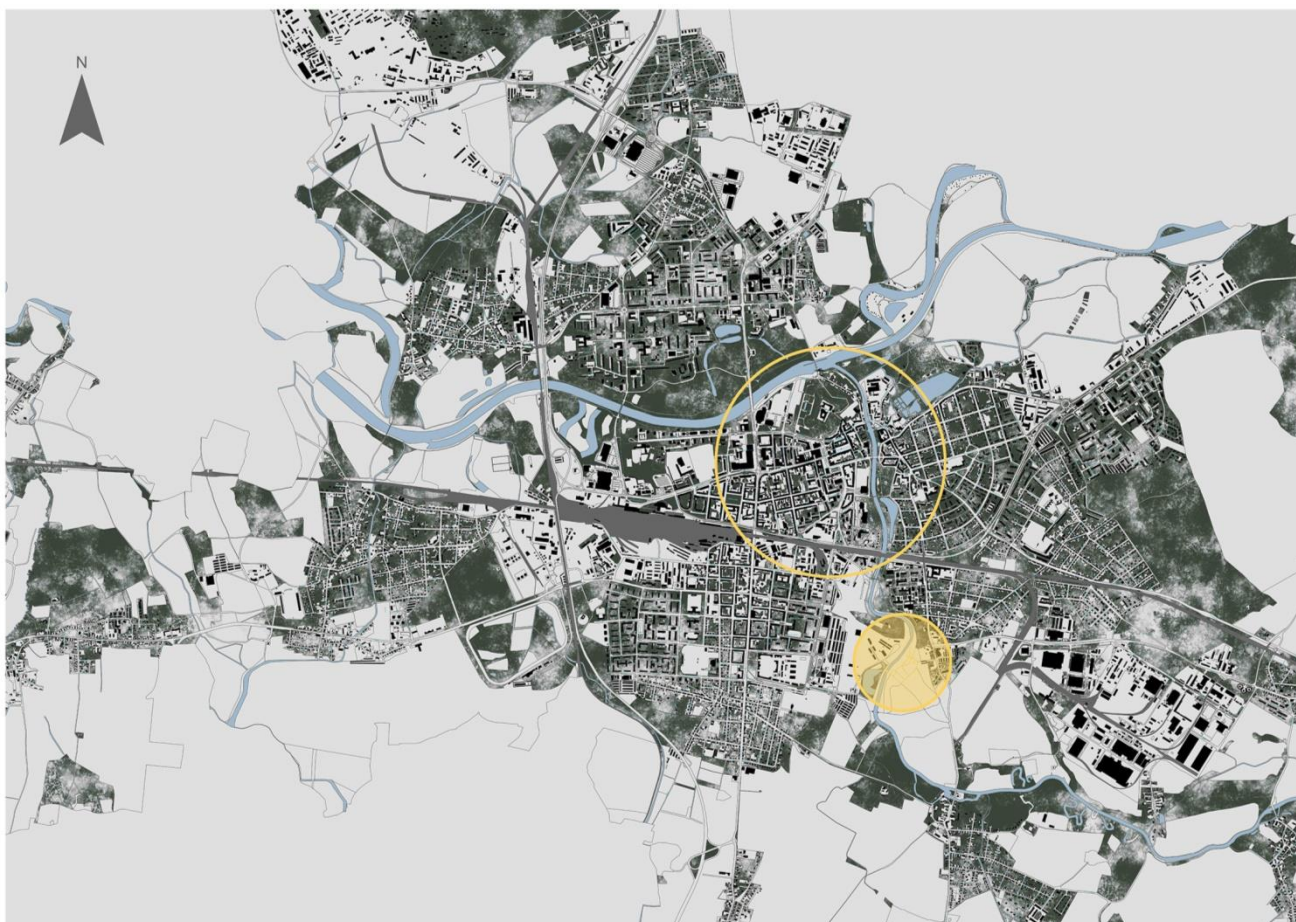
Hmyz musíme přestat vnímat jako něco otravného. Pokud bychom si všichni uvědomili, jak moc jsou pro nás bezobratlí důležití a užiteční, vyřešilo by se mnoho problémů. Nedopouštěli bychom takové věci jako průmyslové zemědělství, anglické trávníky v parcích, vysekané příkopy ani starostlivou pravidelnou péči o svůj vlastní trávník na zahradě. Velkým změnám předchází malé kroky. Tyto drobnosti může dělat každý z nás, aniž by nějak zásadně měnil své zvyky nebo způsob života. Samozřejmě, že zásadní změna přijde až se změnou politiky. Ta ovšem nastane pouze v případě ekologické krize, do které se svět řítí, nebo v případě, že si vlády povšimnou snahy občanů, kteří pečují šetrným způsobem každý o to své. Tato práce si klade za cíl především nenásilným způsobem ukázat, jak snadné je změnit věci k lepšímu a zažehnat tak velký problém, se kterým se potýkáme.

Metodika práce

Kromě analýzy vybraných problémů předcházet samotné práci výběr území. Díky příležitosti zapojit se do festivalu pouličního umění, projektu „Naplnění“, který pořádá pardubická galerie, jsem objevila místo, které k recyklaci samo vybízí. Tím místem je zpusťlá oblast bývalého vojenského cvičiště, která se nachází nedaleko historického centra města Pardubice, v části zvané Pardubičky. Následovala analýza místa z historického hlediska a především tamního ekosystému. Dalším krokem byl terénní průzkum místa, při kterém jsem mapovala tamní vegetaci, živočichy, terénní dispozice, světelné podmínky a v neposlední řadě dostupné materiály. Vytvořila jsem vlastní mapu, do které jsem přímo na místě zaznamenávala současný stav oblasti a následně návrhy vhodných úprav s ohledem k současnému stavu. Pozorovala jsem nejčastěji volené trasy návštěvníků, výskyt a chování zvěře, dosah slunce v různou denní dobu v různém počasí, přirozené chování rostlin. Na základě tohoto zkoumání pak vznikl samotný návrh nového parku. Návrh byl zpracováván tak, aby zásahy do zdejšího prostředí byly šetrné nejenom k současnému stavu místa, ale také globálně- minimalizace odpadu i emisí z dopravy. Samozřejmě i tak, aby plnil funkční i estetické předpoklady. Výsledkem práce jsou grafické návrhy úprav v podobě vizualizací, modelů a schémat.

Umístění projektu

Mapa Pardubic s vyznačeným centrem a řešenou oblastí

Centrum Pardubic a řešená oblast

Řešená oblast a městský obvod Pardubičky

Letní umělecký festival Naplnění, díky kterému jsem přišla na umístění myšlenky této práce, je letos uspořádaný na téma prázdno. Hlavní myšlenka festivalu rezonuje s myšlenkou této práce a posouvá ji o krok dále. Každé místo má nějakou funkci, byť ne významnou, ale svoji funkci plní. Jsou místa, která svoji prázdnotou dávají význam místům, která by jinak zanikla v ruchu města. I prázdnota je důležitá funkce. Vztáhneme-li tuto myšlenku na problém vymírání hmyzu, nebo na problém bourání starých staveb, dostáváme příležitost nalézt funkci přesně v této prázdnotě.³⁸

Běžně se říká, že méně je více. Myslím, že se to dá aplikovat i na činnost páchanou lidmi. Pouhá nečinnost by mohla být přesně to, co by prázdným objektům mohlo pomoci. Stačilo by nesekat, nehnojit, nebourat.

Park Vinice v Pardubicích

V Pardubicích je mnoho zeleně s parkovou úpravou. Já jsem se však chtěla zaměřit právě na místa, která dokazují výše tvrzené. Na konci stezky okolo řeky Chrudimky jsem našla čistou divočinu. Nedaleko frekventované, oblíbené cesty se nachází jakýsi „prales“, který už řadu let postrádá péči člověka, v dobrém. Na místě můžeme najít mnoho ztrouchnivělého dřeva, traviny, staré vzrostlé stromy a mnoho dalších vzácností, o které ve městě jen tak nezavadíme. Místy splývá divoká příroda v cestu, ale přesně to má své kouzlo. Jakmile si dovolíme zastavit se na takovémto místě, snadno se vžijeme do místního prostředí. Stačí chvíli tiše sedět a kolem sebe uslyšíme a uvidíme mnoho přínosného, uklidňujícího. Žije tu několik bažantů, kteří se předhánějí v boji

o území, mnoho druhů ptáků si zde staví svá hnízda. Potkala jsem zde dokonce srnu, která se přišla napít z řeky. Pokud budeme pozorní, naskytne se nám příležitost spatřit také mnoho druhů nejrozličnějšího hmyzu, kterým se zde dobře žije i rozmnožuje. Díky houští se můžeme ponořit do hlubin téměř čisté přírody a to velice blízko centru města.

Pro místní je ale toto místo spojeno spíše s jeho vojenskou minulostí. Nacházelo se zde totiž vojenské cvičiště, jehož pozůstatky tady stále nalezneme. Některá místa využívají místní například ke skautským aktivitám, je zde také ještě stále funkční střelnice. Nalézt můžeme také mostní pilíře, na kterých vojáci cvičili stavbu mostů. Na jednom takovém pilíři se nachází oblíbená vyhlídka s výhledem na Chrudimku. Co však poněkud uniká pozornosti a zároveň upoutalo tu moji, je chátrající budova vojenské pozorovatelny. Nachází se hned u jedné z cest, které vedou okolo Chrudimky. O kus dále jsem objevila pozůstatky nějaké vojenské budovy, ovšem už ve stádiu, které se blíží spíše návratu k přírodě než stavbě. Třešničkou na dortu tohoto místa je krásný, skoro až romanticky působící železniční most, který je ale kvůli svému stavu uzavřen. Pro odvážnější ale nabízí krásný pohled přímo na onen „praless“ a na údolí říčky Chrudimky. V okolí těchto větších objektů se nachází mnoho drobných staveb, u kterých již mohu pouze odhadovat, k čemu původně sloužily. Nepřijde mi ale příliš podstatné zkoumat jejich původní funkci, snažila jsem se je spíše vnímat z pohledu recyklace a vdechnout jim nový život.

Rozhodla jsem se vrátit těmto místům jejich důstojnost, protože přesně o takové stavby je dobré pečovat nebo o nich alespoň vědět.

Přírodní poměry lokality

Geomorfologické podmínky území

Zpracovávaná oblast se nachází v obci Pardubice, katastrálním územím městského obvodu Pardubičky.³⁹ Pardubický okres není příliš členitý, má nízké výškové rozpětí. Na vytyčeném území je výškový rozdíl 15 metrů, což není mnoho, ale park se nerozkládá na úplné rovině. Celková rozloha vytyčeného území je přibližně 3 hektary. Pardubický kraj se nachází v úrodné Polabské nížině, která se rozkládá na Východolabské tabuli. Podnebí je zde teplé a spíše suché. Nejvýznamnějším tokem okresu je řeka Labe s levostrannými přítoky Loučnou a Chrudimkou. Ta protéká přímo zpracovávaným územím.⁴⁰

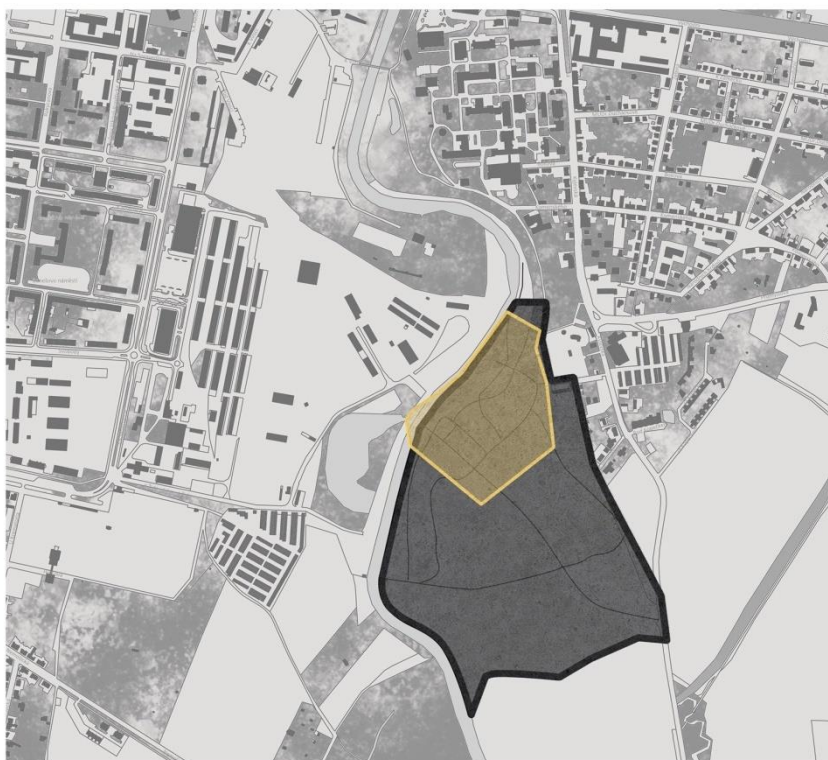
Z geologického hlediska můžeme pozorovat kvarterní nivní sedimenty, vápnité jílovce a slínovce, šterky, písky. Směrem k centru města se zvedá prudká slínovcová stráň.

Stručná historie

Jelikož se úprava území v této práci zabývá spíše současností nežli minulostí, dovolím si z historie zmínit pouze nejdůležitější milníky. Území v okolí Chrudimky bylo v druhé polovině 13. století osídlováno pro jeho výhodnou polohu na kopci, chráněnou před povodněmi, ale zároveň poblíž životadárné vody. V této době zde vznikla osada zvaná Pordoby, tedy počátky Pardubic.

Kvůli častým povodním v 19. století je koryto řeky vydlážděno. Před rokem 1910 došlo také k vysázení stromořadí podél břehu řeky.

V meziválečném období dostala toto území k dispozici železniční vojska. Byly zde vybudovány železniční mosty. Mostní oblouky Roth-Wagnerovy soustavy stojí na místě dodnes, ovšem bez navazujícího mostu. Tento most sloužil jako cvičný a vojáci si na něm cvičili výstavbu, díky spojování šrouby a čepy byla možná opakovaná montáž a demontáž konstrukce mostu. Dále se zde nachází železný most Kohnovy soustavy, který sloužil pro účely obsluhy cvičiště. Dále, proti směru toku řeky se nachází most pojmenovaný Červeňák, který je z mostu Kohnovy soustavy dobře viditelný a dotváří tak romantický vzhled místa.⁴¹

Bývalá vojenská oblast

Urbanismus a plán dopravní sítě

Několik let již vedení města jedná o vybudování silnice vedoucí nedaleko tohoto prostoru, tzv. jihovýchodní tangenta. Jedná se také o tzv. propojce, která má spojovat oba břehy řeky, ovšem v nesmyslné blízkosti již zmíněné jihovýchodní tangenty. Pravomocné rozhodnutí se stále odsouvá a případ si mezi sebou přehazují různé orgány, a tak to momentálně vypadá, že místo o klid a přírodu prozatím nepřijde. Tímto problémem se zabývá Iniciativa Přírodní park Červeňák, která se snaží prosadit šetrnější řešení.⁴²

Přírodní poměry

Díky tomu, že území stále spadá pod armádu, která zde ale již řadu let nepůsobí, se zde vytvořily vhodné podmínky pro život mnoha vzácných i běžných živočichů. Nachází se zde biokoridor Chrudimka. Potkat zde můžeme méně ohrožené, avšak pro město ne tak nepřekvapivé živočichy jako bažanty, srny a mnoho druhů ptáků a ryb.

Je zde příhodný biotop pro rozmnožování mnoha druhů vázek, především vzácné klínatky rohaté. Díky ní je území vyhlášeno jako Evropsky významná lokalita soustavy NATURA 2000.

Díky armádním cvičením s těžkými stroji je toto území významným také pro výskyt vzácných živočichů, kteří zde přežívají díky prohlubním a kalužím po těžké technice - listonoh letní a žabronožka letní. V řečišti řeky žije ohrožený plž velevrub malířský. Útočiště ve starém ztrouchnivělém dřevě našel lesák rumělkový, také chráněný živočich. V dlouhých neudržovaných travinách můžeme pozorovat řadu motýlů, např. modrásky, soumračníky, ohniváčky nebo také běláška topolového, vzácně také batolce červeného a mnoho dalších.

Nalezneme zde také kuňku ohnivou nebo rosničku zelenou, také užovky obojkové a podplamaté. Hnízdiště zde našlo i mnoho vzácných druhů ptáků, např. lejsek šedý, ledňáček říční, skorec vodní nebo žluva hajní.⁴³

Z rostlinné říše zde nacházíme mnoho druhů stromů a křovin - dub, buk, vrbu, jasan, břízu, habr akát, lišejník, javor, topol, ostružiník, sasanky, blatouchy, šípky, kopřivy, netýkavky, hloh, jabloně, třešně.

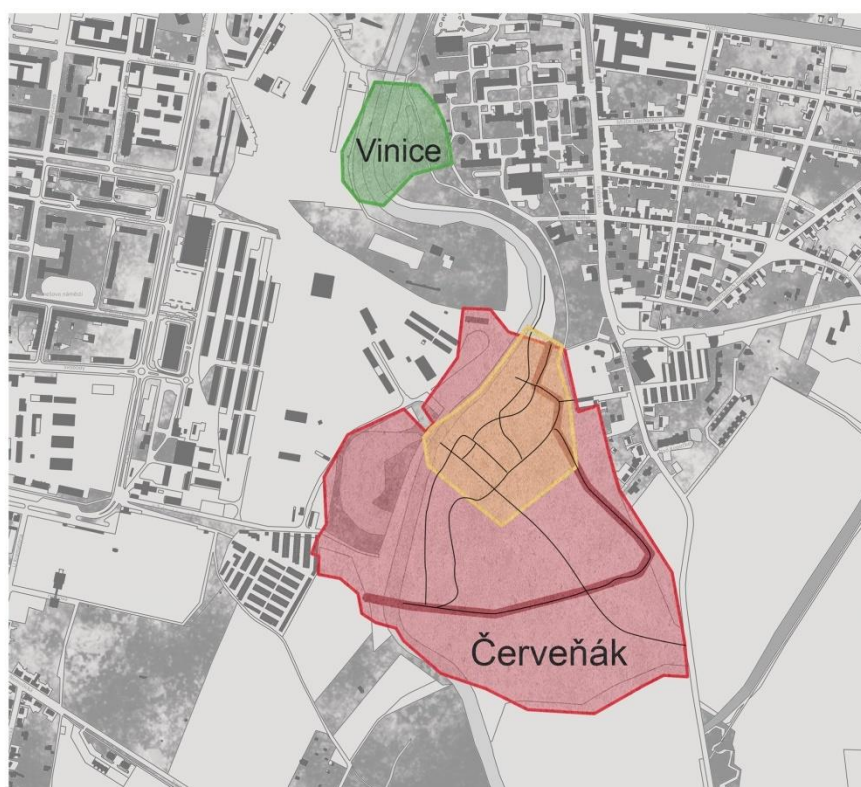

Současný stav

Území se nachází nedaleko centra města, asi 20 minut chůze. Sousedí s parkem Vinice, ve kterém je v současnosti v plánu rozsáhlá revitalizace, ale i nyní je park Vinice udržován a hojně navštěvován, nejen díky své poloze v blízkosti nemocnice, ale i díky pěší trase, promenádě, podél řeky Chrudimky.

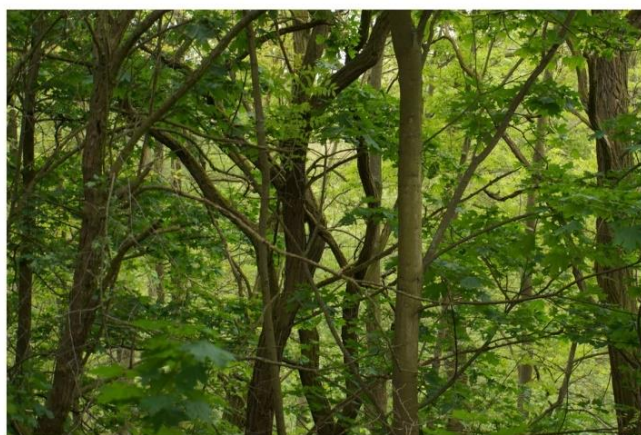
Území, které jsem zvolila pro svoji práci, je nyní využíváno ne příliš hojně pejskaři, běžci nebo cyklisty. Je zde znát, že se již značnou řadu let nikdo nepokoušel toto místo nějak čistit, pečovat o zeleň, prořezávat stromy apod. Je to tedy opravdu jakási divočina, mladý „prales“. Podél řeky tu vede cesta pro pěší z centra města směrem na Chrudim a také cyklotrasa.

Ze severní strany území upravuje iniciativa Park Vinice, z jižní strany iniciativa Červeňák. Oba tyto parky zasahují do mnou vytyčeného území pouze okrajově, případně pouze úpravou hlavní cesty.

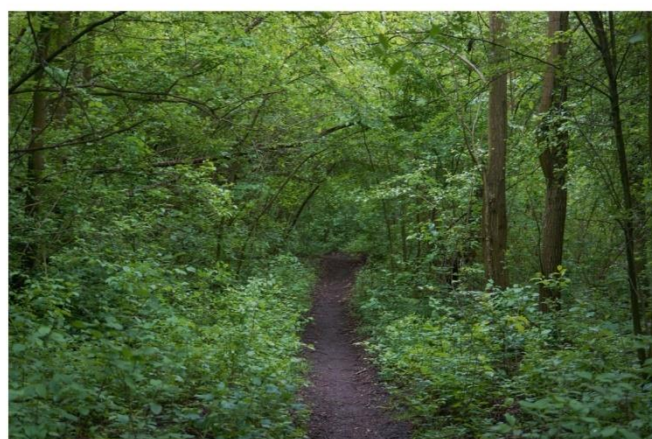
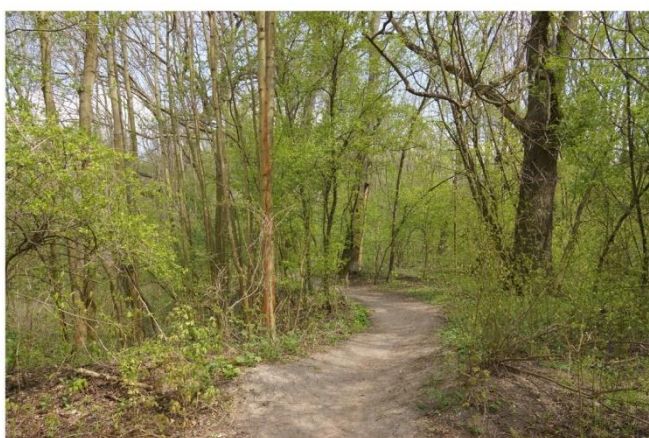
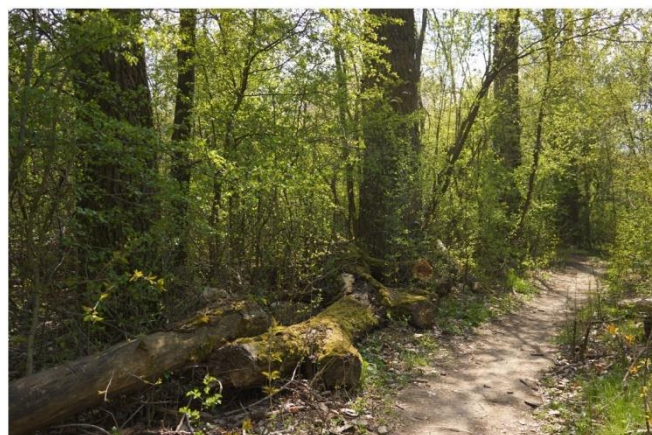

Současný stav přírody

Fotografie jsou pořízeny mnou osobně při návštěvách místa v období od března do května.

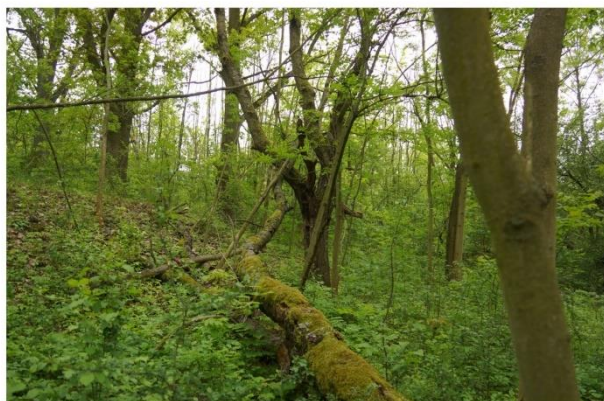

Cesty

Plochy

Na následujících obrázcích prezentuji současný stav jednotlivých míst a popisují jejich budoucí využití v návrhu.

Prales

Motýlí louka

Udržovaný trávník na okraji areálu

Plocha s minimální úpravou

Mokřad

Trávník pod mostem

Zbytky vojenské architektury

Tyto stavby jsou již ve špatném stavu, proto jsem je využila jako stavební suť do základů nových stavebních prvků, nebo na „valy“, které jsem nechala zarůst trávou, aby mohly sloužit k odpočinku.

Těmto stavbám jsem našla novou funkci. V návrhu jsou pouze opravené a přemístěné.

Vyhlídková plošina

Lavička

Hmyzí dům

Kompost

Most Kohnovy soustavy

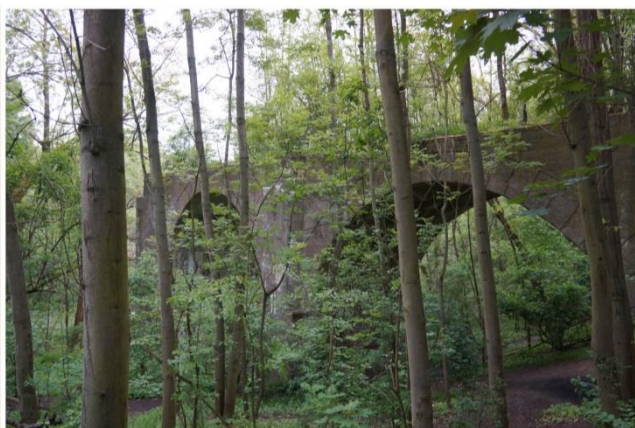
Bývalá vojenská pozorovatelna

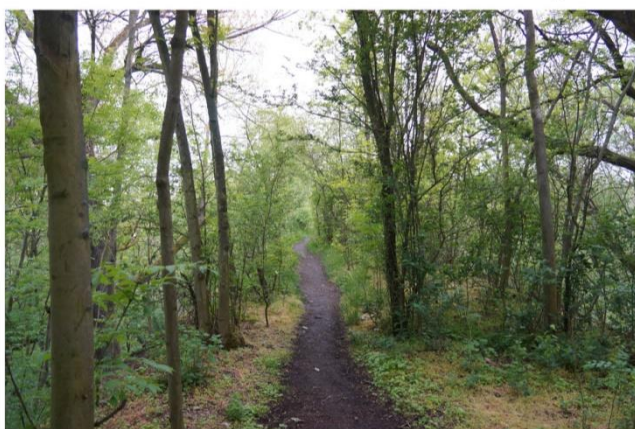
Mostní oblouky- budoucí vyhlídka

Pohled na vyhlídku

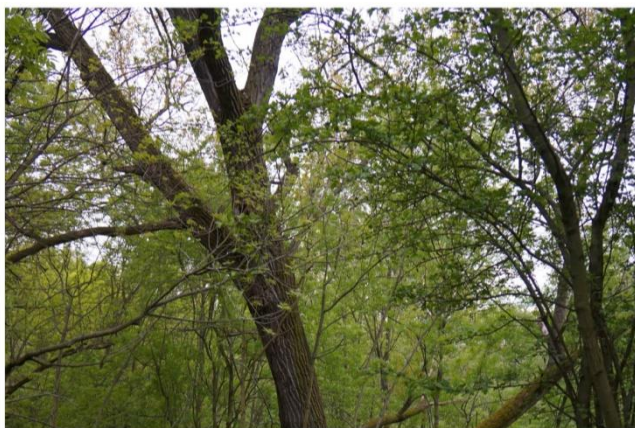
Mostní oblouky

Horní plocha vyhlídky

Pohled zespodu

Vzrostlá lípa poblíž vyhlídky

Výhled

Návrhová studie

Východiska návrhu

Cílem celého návrhu je poukázat na jiné možnosti parkové úpravy, než je v naší společnosti obvyklé. Zcela jednoduchými, nenáročnými zásahy lze upravit prostor šetrně nejen vůči přírodě přímo na místě. Využitím materiálů nalezených na místě, jejich opracováním, zrecyklováním, šetříme přírodu v globálním měřítku. Nejenom, že stávající materiál není třeba likvidovat či skládkovat, nemusíme ho ani nikam převážet. To je jak ekologické, tak ekonomické. Další zásadní aspekt, který nese tato práce, je poukázání na vizuálně elegantní parkovou úpravu, nevšední pro naše oko. Tento způsob, který je užit zde, je možné přemístit a transformovat na další místa. Návštěvníci mají zároveň příležitost spatřit krásu v divoké přírodě, která, ač upravována, může sloužit i dalším živočichům. V neposlední řadě je návštěvníkovi poskytnuta nabídka, jak každý jeden z nás může svým drobným činem přispět ke zlepšení kvality života především hmyzu, ale v řetězci pak, přes další živočichy, zadržování vody či podporováním opylování, i sobě samému.

První fáze

Místo je, co se týče znečištění odpadky, vzhledem k dnešní době, poměrně čisté, ovšem tento úklid je samozřejmostí. Nejdříve je prostor nutné vyčistit odborníky, prořezat nebezpečné nebo staré stromy a keře, louky vyčistit od mrtvého organického materiálu a protrhat, odborně zredukovat rostliny. To se ovšem netýká míst, která jsou na mapě vyznačená jako prales. Tato místa jsou záměrně ponechána v původním stavu, aby i nadále poskytovala útočiště živočichům, kteří takové podmínky potřebují k rozmnožování i životu, například dříve zmíněný brouk lesák rumělkový.

Koryto řeky je odborně vyčištěno také pouze od odpadků. S žádnými zásadními zásahy se nepočítá s ohledem na zdejší živočichy.

Jelikož zde chci zachovat ryze přírodní prostředí, je nutné, aby veškeré zásahy probíhaly pod dohledem odborníků, a to po dobře uvážené studii.

Materiály

Vzhledem k tématu práce a její celkové myšlence jsou materiály dány lokalitou, tím, co zde zbylo po předchozích uživateli prostoru a materiál, který vznikl při prořezávání. Základem recyklace prostoru v park je, že téměř žádný materiál nebylo nutné dodat.

Stavební suť

Díky úpravě vojenské pozorovatelny vzniklo velké množství stavební suti, která může být použita ke zpevnění povrchů, do základů či na valy.

Cihly a kameny

V prostoru se nachází mnoho ruin a zbytků vojenských staveb, které již nemá cenu zachraňovat do podoby stavby. Lze z nich ale získat materiál na tvorbu nových prvků. Cihly a kameny stačí očistit a mohou se znovu použít.

Větve

Větve a křoviny prořezané či posbírané v celém areálu jsou dále využity na stavbu rostlinného tunelu.

Dřevo

Z větších, masivnějších kusů pokácených stromů či prořezaných větví lze budovat dále, například cestu v mokřadu. Kvalitní dřevo je možné získat z akátů, které je zde potřeba prokácet.

Zemina

Pro zasazení zeleně na most bylo nutné dodat velké množství hlíny. Ta byla vykopána na území parku v místech, kde jsem našla vhodnou půdu. Tuto zeminu je nutné obohatit o živiny. Ty se můžou získat kompostovanými organickými zbytky. Poměr 1:1.⁴⁴ V místech po výkopu vznikl prostor pro cestu pod úroveň terénu.

Železobetonové panely

Některé cesty, především ty, které jsou i nyní nejčastěji využívány, jsou dlážděné železobetonovými panely. Ty jsou v projektu očištěné, popřípadě opravené a budují se z nich hlavní cesty.

Železobetonové železniční pražce

Železniční pražce se zde nachází díky umístění železniční vojenské sítě v minulosti. Nejdříve jsem byla zklamaná, že zde nejsou pražce dřevěné, ovšem později jsem zjistila, že jejich dřevo se napouštělo a povrchově upravovalo biologicky nebezpečnými látkami, a tudíž by bylo jejich použití nepřipustné. Železobetonové železniční pražce tedy využívám ve svažitém terénu jako schody a jako cesty postupně se vpíjející do okolního terénu. Jsou zde také použity jako lavičky.

Popis návrhu

Plochy - rozdělení území

Vymezení ploch a přisouzení jim jejich funkce vychází z analýzy, ve které jsem zkoumala jejich současný charakter. Jejich hranice jsou dány cestami a vychází z předpokladu minimálních zásahů. Na plochu, na kterou nyní celý den svítí slunce a je poblíž vody, je umístěna květinová louka, která přesně tyto podmínky potřebuje. Mokřad je na místě, kde se nyní nachází nejvlhčí půda a kde se nachází vlhkomilné rostliny atpod.

Největší plochu zabírá území, které bude odborně vyčištěno a minimálně upraveno pouze tak, aby bylo místo zdravé. Tato úprava proběhne takřka všude, i u ploch, na kterých bude v určité míře provedena jiná úprava, tedy při okrajích cest, které vedou k těmto místům apod. Jednotlivým územím jsem dala „pracovní“ názvy, které jsou zaneseny v mapě. Jsem si vědoma toho, že například prales již ve střední Evropě v jeho pravé podobě nenajdeme, nazvala jsem tak ale místo, kde ponechám práci na přírodě a nic zde nezměním.

Prales - na tomto území ponechávám vše tak, jak je nyní. Neproběhne zde žádné pročištění ani prořezání. I popadané či ztrouchnivělé dřevo zůstává. Tento prostor bude dál nabízet klidné útočiště tohoto rázu. Tato část je dokonce tak zarostlá, že již nyní působí nepřístupně a nevede skrz ni ani žádná cesta. Nahlédnutí do útrob pralesa bude možné z pozorovací plošiny, která je umístěna poblíž cesty.

Mokřad - toto místo se nachází v blízkosti řeky a díky stínům ze stromů, které zde rostou, tu zůstává půda mokrá. Na mokřad je dobrý výhled z vyhlídky a vede sem nenápadná cesta, takže zdejší prostor je ponechán klidu pro život zdejšími živočichy.

Louky - V návrhu je více typů luk lišících se především v četnosti sečení.

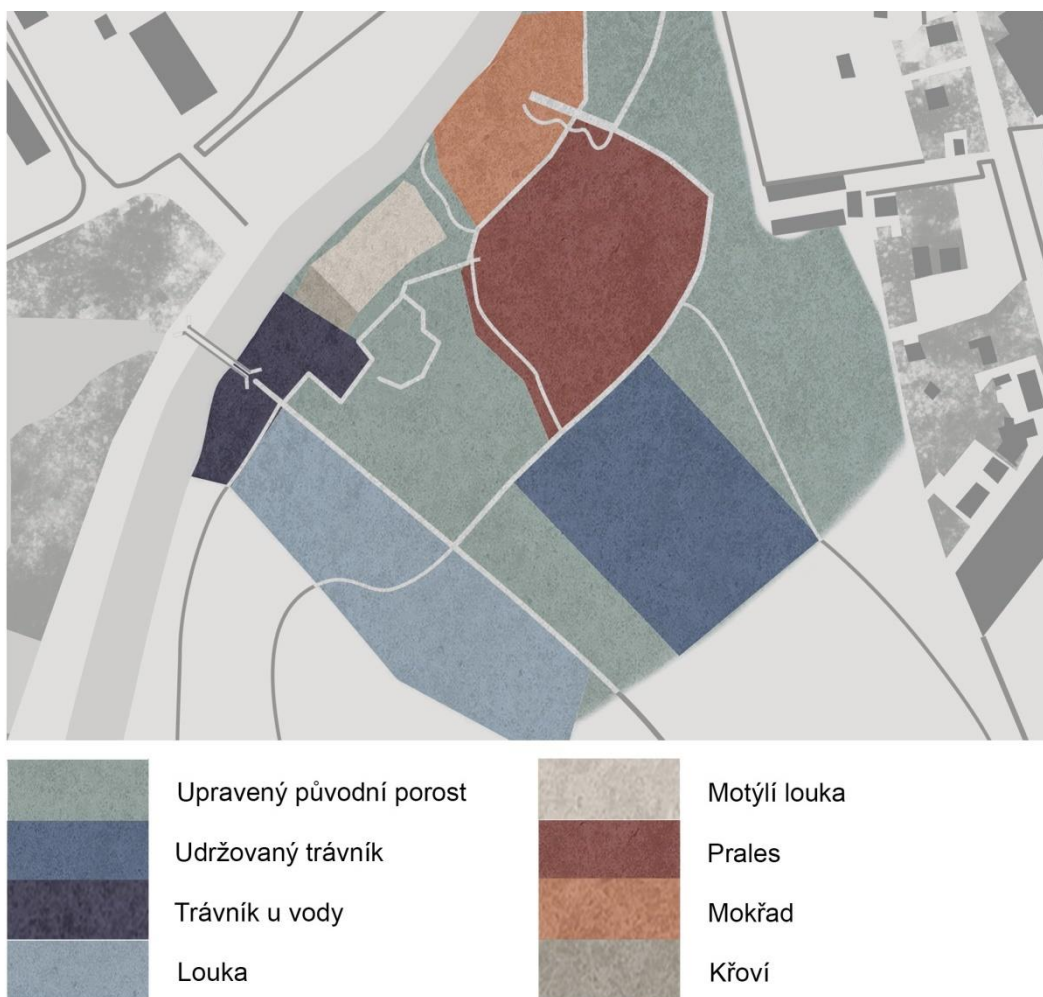
Na tzv. **motýlí louce** jsou vysety rostliny, které střídavě kvetou celoročně. Směsi semen na motýlí louky jsou běžně dostupné pod stejným názvem. Tyto louky poskytují nejenom potravu po celou sezonu, ale také úkryt a útočiště po potřebnou dobu k vývinu hmyzu, který zde může žít a úspěšně se reprodukovat. Tato louka se nachází v okolí řeky a to z toho důvodu, že zde je dostatek slunečního světla po celý den. Také jsem na tomto místě spatřila největší počet motýlů. Tato louka je sečena dvakrát ročně kosou. V zadní části motýlí louky je ponecháno křoví a keře, které skýtá úkryt a hnízdiště pro mnoho živočichů.

Další způsob úpravy trávníku je **louka**, která je sekána tak, jak by se podle entomologů sekat měla, tedy třikrát ročně a postupně, ne celá naráz (na obrázku nazvána „louka“). V takovéto trávě má hmyz dostatek času na svůj vývin a při sečení stihne ve velké míře prostor opustit a přemístit se na vedlejší louku, která bude posekána později. Tato louka má sloužit jako ukázka toho, jak lze

šetrně pěstovat travu na krmné seno. Zde je možné sekat strojově, myslím si ale, že by bylo vhodné tohoto prostoru využít pro happeningy s „výukou“ správného sečení louky kosou.

Třetí typ úpravy louky je tzv. **udržovaný trávník**. Ten má v areálu sloužit k rekreaci, hrám, sportům. Četnost sečení tohoto místa se odvíjí od aktuálních podmínek - sucho, deštivo atd. Ani zde však není tráva vysekána na úplně krátkou a ponechává se růst do délky únosné k jejímu účelu.

Poslední úprava se týká prostoru v okolí vstupu do vody. Zde je na malé ploše udržován trávník dle potřeby tak, aby mohl sloužit jako trávník na odpočinek na dece.

Cesty

Cesty nejsou nijak razantně přemísťovány, vychází z tvaru současného stavu, jen některé byly zrušeny, aby měla příroda maximum prostoru. Výběr cest, které budou zachovány, se odráží od nejpoužívanějších tras současných návštěvníků v kombinaci s logickým umístěním. Hlavní cesta, která vede od mostu směrem k městu, je nyní tvořena železobetonovými pražci o rozměrech 300 cm x 120 cm. Tyto panely jsem zachovala, jsou pouze opravené a očištěné, zabroušené, umístění jim zůstává stejné. Není proto nutné nijak speciálně upravovat podklad. Na křižovatce cest, kde ta vlevo vede k vojenské pozorovatelně, rovně pak mimo řešené území směrem do Pardubiček, a vpravo do pustého pole, vzniká velké volné prostranství, kam jsem umístila lavičky. Ty jsou konstruovány z železničních pražců a jakoby vycházejí z betonového povrchu vzhůru. Vzhledem k tomu, že tato trasa je využívána také cyklisty, jsou v lavičkách drážky, sloužící jako stojan na kola. Pro toto řešení jsem se inspirovala z běžně se vyskytujícího městského mobiliáře. Tyto lavičky jsou umístěné do kruhu uprostřed křižovatky. Toto místo má vybízet své uživatele k diskuzi, proto kruh. Zároveň nejsou lavičky postavené tak, aby si lidé navzájem zasahovali do osobního prostoru, pouze nabízejí možnost společné debaty, ale díky vzdálenosti ji nikomu nenutí. Cesta ve směru na Pardubičky pokračuje v původním stavu, upravené panely se postupně rozplynou k těm starým. Cesta vpravo se zapíjí do terénu, kde následuje travnaté pole. Směrem k pozorovatelně pokračujeme po upravených betonových panelech, po pár metrech následuje stoupání směrem k pozorovatelně.

Další typ cesty, který je zde používán, je klasická parková hliněná cesta, kterou můžeme najít v přírodních parcích podobného typu. Pro tyto je potřeba lehce zarovnat terén a upravit kraje. Zásahy do těchto cest nebudou veliké, jelikož již nyní zde fungují.

Na místech, kde je vlhký terén a ztížená přístupnost, například u stezky k řece podél mokřadu, jsou umístěné cesty z betonových železničních pražců. Jsou použity tak, aby opět zapluly do půdy, kterou procházejí. Těmito pražci jsou vyřešeny i schody tam, kde je terén svažité.

Posledním typem jsou takové „cesty necesty“. Jsou budované ze dřeva stromů, které zde bylo nutné vykácet. Jedna taková cesta vede v mokřadu, kde je použité vrbové dřevo. Časem se přirozeným procesem navrátí zpět přírodě - ztrouchniví, dají tím opět možnost útočiště pro hmyz. Nová cesta, třeba někde kousek vedle se pak může vybudovat ve stejném duchu, až se tato rozpadne. Po čase tak bude možné navštívit nové zákoutí mokřadu suchou nohou.

Ještě jedna cesta necesta vede vysokou trávou motýlí louky. Spíše než cestou je naznačenou pobídkou k návštěvě motýlí louky zblízka. Je to pouze na krátko sečený pruh, vedoucí středem louky.

Při terénním průzkumu jsem vysledovala místa, kde se kvůli dešťovým srážkám drží voda a tvoří blátivé kaluže. Tam jsou zakomponovány pevné prvky- prahce, kameny.

Všechny cesty v projektu jsou myšleny tak, že se jedna vpíjí do druhé, nenásilně na sebe navazují a respektují tvar a materiál té druhé. Podél cest jsou místy umístěny lavičky vycházející z materiálu dané cesty.

Cesta z betonových panelů s postupným splýváním v louku

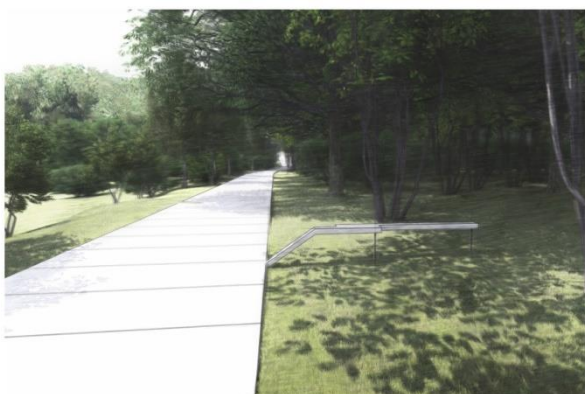
Cesta z prahců a cesta motýlí loukou

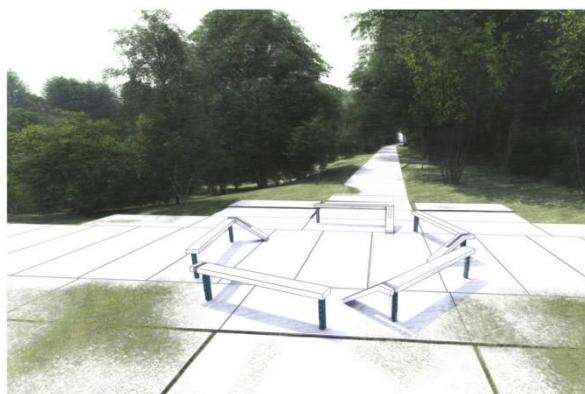
Cesta v mokřadu

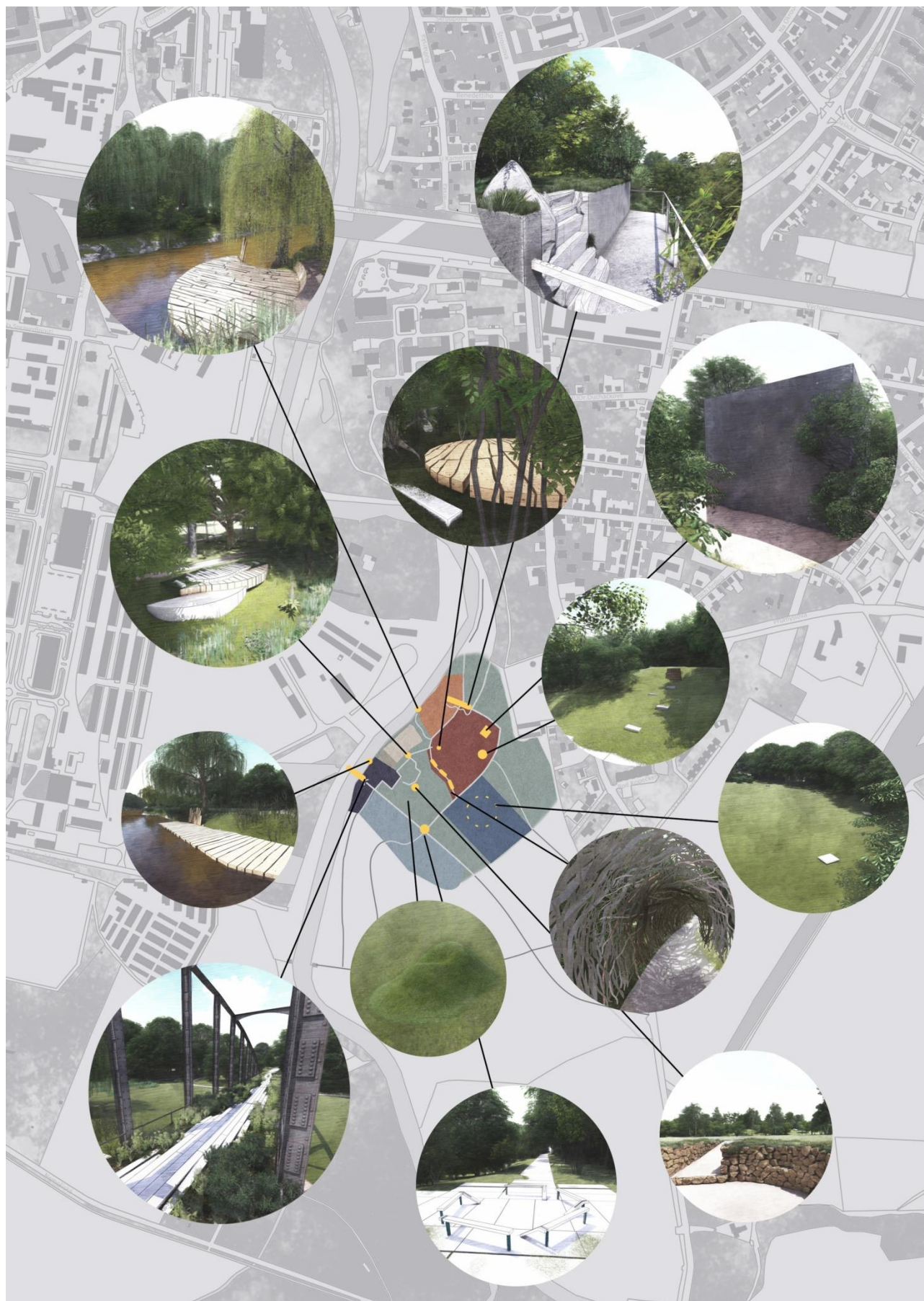
Opatření proti blátu

Lavička u cesty z betonových prahců

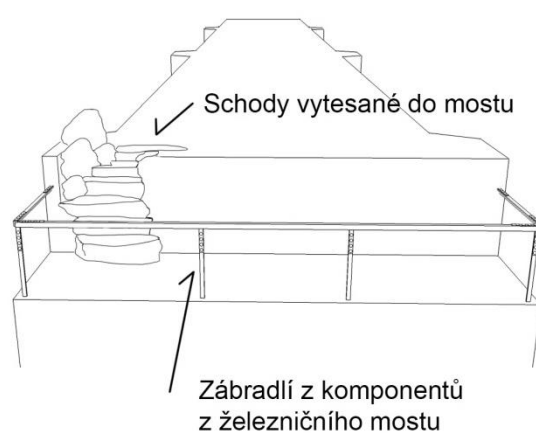
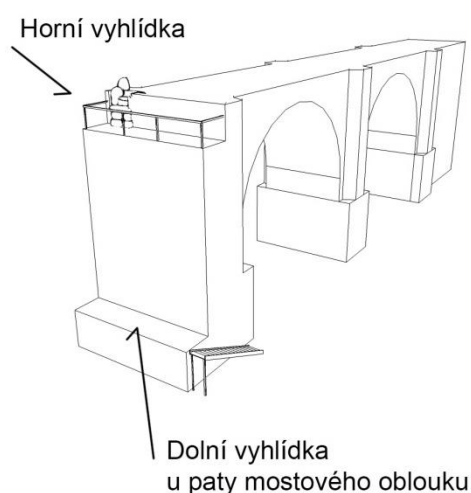
Lavičky na křižovatce cest

Prvky

Vyhledka

Současný stav mostních pilířů je natolik dobrý, že je možno zde uvažovat pouze o lehkých zásazích. Cesta vede středem pochozí plochy mostu a je pouze vyšlapaná do současného terénu. Místo zábradlí po stranách vyhlídky jsem využila přirozené bariéry v podobě stromů, které již vzrostlé stojí po stranách horní plochy mostu. Řešení bezpečnostního zábradlí tedy není nutné zvažovat. Cestou po této vyhlídce jdeme v úrovni korun stromů a spíš než vyhlížet do kraje můžeme sledovat živočichy a obdivovat krásu starých vysokých stromů. Až konec vyhlídky otevírá pohled do krajiny. Plošina vyhlídky je sesazená o schod níže a to díky původnímu účelu těchto kamenných mostních pilířů. V okamžiku, kdy stojíme na místě vyhlídky, se nacházíme na začátku tehdejší železné konstrukce. Tím, že tento most měl být cvičný, tedy že si na něm vojáci trénovali přímo stavbu konstrukce mostu, můžeme využívat jeho přirozeného tvaru, který funguje i bez železné nástavby. K sesazené plošině vedou schody, které jsou vytesány přímo do mostu a vznikly postupným odhalováním kamenů v konstrukci. Zde je již zábradlí nutné řešit důkladněji, bylo zde namontováno bezpečnostní zábradlí z ocelových plátů z mostu Kohnovy soustavy, který byl upraven do minimalističtější podoby a tím se získal materiál vhodný k takovému použití. Vyhlídka nabízí pohled na zarostlou krajinu, vzrostlé stromy v letním období zastiňují pohled na město. Výhled tak není rušen žádnou městskou zástavbou.

Mostní oblouky nabízí ještě jedno vyhlídkové místo, a to dole u paty druhého oblouku. Zde se nachází vyvýšená plocha, na kterou se podle návrhu můžeme dostat po schodišti na boku. Tyto schody byly původně umístěny vně budovy vojenské pozorovatelny a sloužily pro výstup do druhého patra. Na této dolní vyhlídce se nachází křeslo ledabyly spletené z vrbového proutí. Je zde pro nastínění účelu tohoto vyvýšeného místa.

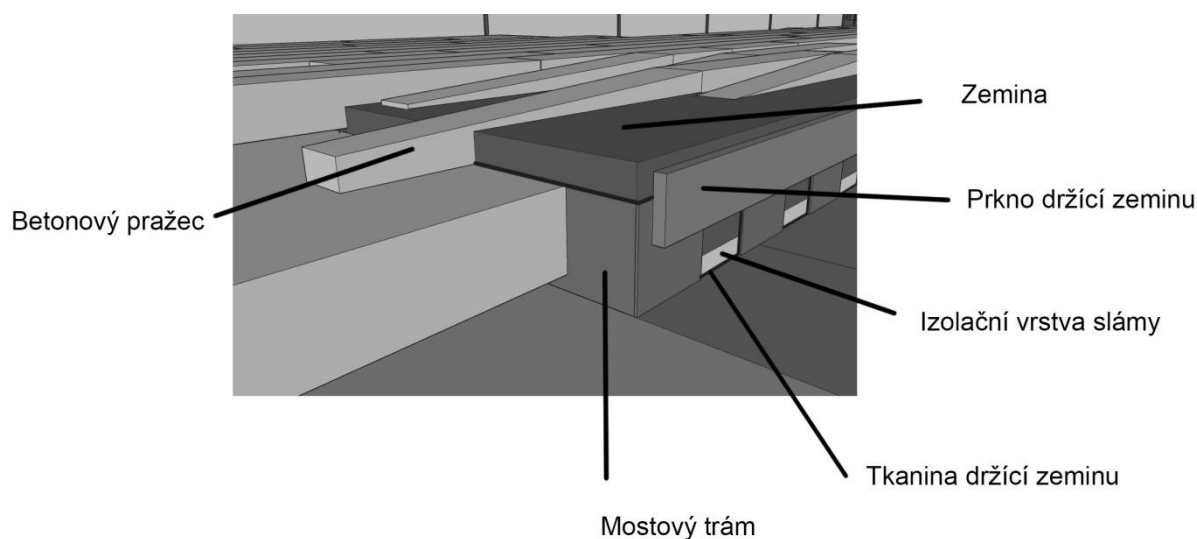

Most

Most Kohnovy soustavy, který se nachází na kraji řešeného území je v současnosti ve špatném stavu a je tedy nutno ho odborně opravit. Základ konstrukce je ovšem v pořádku, a tak je možné zde uvažovat můj návrh. Oprava by se týkala především pochozí plochy mostu. Jsou zde zachovány masivní dřevěné trámy a je tedy třeba vyřešit pouze cestu pro pěší.

Pochozí plochu navrhuji vydláždit betonovými pražci. Díky tomu, že dříve most sloužil pro železniční dopravu nákladů, má vysokou nosnost. Pokud by však statik shledal současnou nosnost jako nedostatečnou, bude možné konstrukci mostu upravit. Betonové pražce jsou skládány tak, aby plynule navazovaly nejen samy na sebe, ale také na okolní terén. Začátek se vpíjí do cesty, která k mostu vede. Jak lze vidět na ilustraci, pražce postupně zapadají do zeminy po okraji mostu, která tvoří přirozenou bariéru.

Na okrajích mostu je vyseta tráva, květiny a drobné keře. Stromy zde vysázeny nebudou, aby nenarušovaly statiku mostu. Bylo nutné upravit plochu pro vysazení rostlin. Celý most je potažen hustou několikavrstvou zahradnickou textilií, která obkresluje jednotlivé trámy. Tím vzniká dostatečný prostor pro zeminu. Časem se tato textilie rozpadne, kořínky rostlin již ale budou natolik zpevňovat půdu, že nebude třeba ji nahrazovat. Toto řešení mám konzultováno se zahradnicí Jiřinou Vránovou. Zespolu mostu může být instalována hustá drátěná síť, aby nedocházelo ke zbytečnému vymílání hlíny. Spodní vrstva zeminy je smíchána se slámou, kvůli izolaci. Zábradlí na mostě je ponecháno původní, je pouze zredukováno na nižší výšku, jelikož zde díky rostlinné bariéře není potřebné. Povrchové úpravy konstrukce mostu nejsou nijak zásadní, jedná se pouze o očištění od povrchové rzi drátěným kartáčem.

Tajemná skrytá zahrada

Budova bývalé vojenské pozorovatelný je ze statického hlediska v pořádku, a je tedy vhodná ke zrecyklování v mém stylu. Na tomto místě jsem chtěla vytvořit takové posvátné území, do kterého by se mohlo umístit to, co bychom měli uctívat. Podle mého je to, i vzhledem k relevanci řešení areálu a celé myšlenky práce, semínko, neboť právě ono stojí na počátku celého života.

Stávající budova je v návrhu zredukována na obvodové zdi, do tvaru kvádrů. Byla tedy odstraněna střecha i podlaha patra a boční místnosti, které byly vizuálně rušivé a pro funkci budovy nedůležité. Vznikl tak volný prostor, do kterého má volný přístup vše podstatné - slunce, voda, vzduch a s pomocí i půda. Je to tedy jakýsi přírodní chrám. Z vnější strany jsou zdi očištěné a vyhlazené hliněnou omítkou dočista. Budova stojí na okraji pralesa a tímto čistým vzhledem získá ještě většího dojmu záhadnosti. Na vnitřních stěnách jsou hliněným jílem vytvořeny fresky ve tvarech právě semen zvětšených zhruba 100x. Při bližším zkoumání jednotlivých semínek můžeme spatřit jejich neuvěřitelné tvary. Detaily semínek mohou připomínat bájně bytosti, draky, nebo živočichy z podmořského světa. Otiskem do stěn mohou strážit tento prostor a dodávat váhu myšlenky tajemnosti a důležitosti semínek.

Zazdění oken i všech dalších otvorů vznikla jakási tajemná budova, do které není možno nijak vstoupit. Uprostřed vznikl prostor odstíněný od okolního světa. Na takto schovaném místě může vegetace nerušeně žít svým vlastním životem. Umístila jsem zde květinovou louku. Hmyzu patří prostor vzduchu, a proto sem mají včely, motýli i další hmyz volný přístup a nejsou zde nijak uvězněni, nikdo je tu neohroží.

Návštěvníkovi parku však není toto tajemné místo utajeno úplně. V bočních stěnách se nacházejí malé kruhové otvory, kterými je možné do prostoru tohoto obřího úlu nahlédnout. Pozorovatel ale musí budovu zkoumat a chtít objevit její tajemství. Aby mohl nahlédnout do vnitřního světa, musí se sklonit k otvoru, který je umístěný ve výši klíčové dírky. Poznatek či pocit plynoucí z tohoto zážitku má za cíl v návštěvníkovi umocnit pocit posvátnosti divoké rostlinné a hmyzí říše.

Vyhlídkové plošiny a plocha u vody

Na vyhlídkové plošiny byl použit materiál z nařezaných a začištěných půlkulatín akátů. Akát má velice tvrdé dřevo, proto je možné ho používat bez razantního chemického ošetření. Ačkoli roste poměrně rychle, k prořezání ho není nekonečné množství, a proto jsou plošiny řešeny minimalisticky a jsou pouze na pár místech - u vody, pro pozorování vážek a života řeky, nad motýlí loukou a na okraji pralesa, kudy původně vedla cesta. Důležité je především to, aby dřevo nebylo závadně ošetřeno a jeho degradace se řešila výměnou. Vyhlídková plošina nad motýlí loukou je sestavena z akátového dřeva, železničních prachů a železobetonového kvádru, který zarůstal do svahu opodál.

U řeky

S výhledem na motýlí louku

V pralesě

Lavičky

Lavičky, které se nacházejí u cest, vycházejí z charakteru a materiálu cesty. Jsou zde většinou umístěny lavičky z železobetonových železničních pražců, doplněné o prvky z mostu. Ovšem v areálu se nachází mnoho staveb a zbytků staveb po vojácích. Z nich je možné buď použít materiál, nebo jim opracováním a přemístěním vdechnout nový život. Na jednom místě jsem našla 8 takových staveb, které lavičky přímo připomínají. Jejich spodní cihlová část se očistí a znovu postaví, horní část je ze železobetonového panelu. Ten se opraví, očistí a umístí na cihlový podstavec. Tyto lavičky jsem umístila na trávník, který je udržovaný pro běžnou relaxaci a hry, do tvaru velkého kruhu jako symbolu pospolitosti přítomných lidí.

Tunel z větví

Nad částí cesty, která vede kolem pralesa je vystavěn tunel z větví, které byly po areálu posbírané či prořezané. Tunel je zde umístěn proto, že i nyní zde stromové a křoví tvoří nad cestou uzavřený tunel. Nově vytvořený bude tedy vybudován na místech, která současný přirozený tunel doplní a spojí. Splyne tak staré rostlinné s novým přidaným a po čase samovolně obroste také ten nově přidaný. Rostliny z pralesa se tak mohou volně vpít do sousedního „upraveného“ porostu.

Vyhledka bez výhledu

V prostoru pralesa nedaleko cesty se nachází vyvýšený kopeček. Z něho je krásný pohled přímo do útrob houští - není tedy vidět nic vzdáleného, tak jak tomu bývá u klasických vyhlídek, zato zde ale můžeme sami splynout se samotnou podstatou lesa a zblízka nerušeně pozorovat své okolí, rostliny i živočichy. K této vyhlídce vede cesta naznačená nařezanými betonovými panely.

Místo, kde je příroda výš než my

V místě, kde se uprostřed plochy setkává více druhů porostu - tráva, les či mladý les, je vytvořena netradiční stezka. Abychom měli příležitost dostat se přírodě blíž, a třeba tak snáz pochopit její podstatu a význam, je toto místo umístěno pod úrovní terénu. My tak dostaneme svůj pohledový úhel přímo k terénu. Vidíme tak trávu, kořeny stromů i mladé stromky a jejich vztahy mezi sebou. Tímto úkonem je příroda povýšena nad nás.

Stěny „příkopu“ jsou zpevněny kamennou zídou vytvořenou technikou suchého zdění. Kameny jsou nalezeny na místě, vyloveny v řece, poblíž či při výkopu a opracovány tak, aby na sebe vzájemně tvarově pasovaly. Základy této zdi jsou zpevněny stavební sutí, která zbyla z vojenské pozorovatelny. Odvodnění zídky je vyřešeno drobnějšími kameny a cihlami ze zbořených odstraněných zbytků budov. Cesta k průchodu je založena v několika vrstvách štěrku kvůli možnému zatopení.

Odpadkové koše

Systém košů jsem zvolila po vzoru Japonců - tedy žádné koše ve veřejném prostředí. Japonské ulice jsou čisté a každý obyvatel si nese své odpadky při sobě. V tomto úkonu cítím myšlenku uvědomění si zodpovědnosti za odpad, který vyprodukuje každý z nás. Problém se zamořením planety odpadem se nyní hodně řeší, myslím ale, že spíše z globálního hlediska - hromadné obrovské skládky, depersonalizovaný, odosobněný odpad v moři atd. Takto si svůj odpad ponese každý při sobě - to, co si přinese, si také odnese. Případné problémy v podobě zanechávání odpadků může zajistit technická služba, která bude park udržovat. Na odpad organického charakteru je na okraji areálu zřízen kompost, který může kdokoli, kdo bude vážit cestu až k němu, využít. Materiál pak může být využit na prohnojování půdy v areálu.

Osvětlení

V podobném duchu je laděno i osvětlení. Není zde. Tady ale z důvodu nepřispívání ke světelnému smogu.

Průběžná údržba

V parku bude nutná průběžná údržba v podobě sečení trávy, popřípadě kontroly stavu umístěných prvků a celkového stavu parku. Četnost sečení trávy byla popsána výše u jednotlivých trávníků. Údržbu budou provádět technické služby města.

Závěr

Na začátku práce stála otázka jak zrecyklovat prostor. Objevila jsem místo, které je již řadu let člověkem téměř nedotčené. Tři hektary divoké zeleně poblíž centra Pardubic s minulostí vojenského prostoru. Nachází se tu zbytky architektury, vedou tudy místními pejskaři vyšlapané cesty, ale především je zde téměř nedotčená příroda. Tu jsem se rozhodla zachovat v co možná největší možné míře, místo pouze citlivě upravit, tak aby vyzívalo k návštěvě. Základní myšlenkou tvorby nového parku bylo dodat co nejméně materiálu a zrecyklovat ten, co se zde již nachází. K dispozici jsem měla stavební suť z rozpadlých staveb, železobetonové panely, železobetonové železniční pražce, komponenty ze stávajících prvků, kameny a přírodniny, zejména větve z prořezaných stromů a zeminu. Vytvořila jsem návrh přírodního parku, jako prostoru k pobývání a přemýšlení.

Park je determinován současným stavem, rozložení různých ploch vychází ze současných dispozic, prvky zachovává. Moje snaha vedla ke zharmonizování problematických prostor, a mojí činností byla vdechnuta nová energie pro pobyt, relaxaci a zamýšlení se nad světem kolem nás. Například most Kohnovy soustavy, nabídne zeleň a květiny, mostní pilíře umožní vyhlídku nebo stará vojenská pozorovatelna ukryje tajemství růstu.

Vytyčený cíl této práce se mi podařilo splnit. Vytvořila jsem návrh parku, ve kterém jsem uplatnila postupy recyklace prostoru, a vnesla jsem do něj novou energii. Tento návrh může sloužit jako vzor a inspirace pro další podobné práce. Myslím, že takovýchto projektů, upozorňujících na nutnost změny myšlení v oboru architektury a tvorby prostoru bude vznikat stále více.

Zdroje

1. RUDA, Ondřej. *Jak se z prostoru stane prostředí* [online]. Dostupné z <http://www.phil.muni.cz/fil/studenti/rudaont3.html>
2. JOHNSON, Béa. *Domácnost bez odpadu: jak si zásadně zjednodušit život snížením produkce odpadu*. Přeložil Viktor JUREK. Praha: PeopleComm, 2016. ISBN 9788087917336.
3. Třídění odpadu [online]. 2007 [cit. 2019-05-23]. Dostupné z: <https://www.trideniodpadu.cz/>
4. Směrnice Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 98/2008 ze dne 19. listopadu 2008 o odpadech a o zrušení některých směrnic (Text s významem pro EHP). In: . Evropský parlament, Rada Evropské unie. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A32008L0098>
5. Samosebou: *Slovníček pojmů* [online]. [cit. 2019-05-28]. Dostupné z: <https://www.samosebou.cz/slovník/#>
6. Tamtéž
7. HOBRLAND, Martin. *Stavební odpad: odpady ze zbořených a nepodařených staveb*. Třídění odpadu [online]. 2007 [cit. 2019-05-23]. Dostupné z: <https://www.trideniodpadu.cz/stavebni-odpad>
8. Tamtéž
9. Tamtéž
10. Tamtéž
11. Tamtéž
12. ŠTĚRBA, Martin, Henková Svatava, Čech David, Venkrbec Václav. *Recyklace vzniklé stavební suti s možností jejího využití*. [online]. 2013 [cit. 10. 5. 2019]. Dostupné z <http://www.silnice-zeleznice.cz/clanek/recyklace-vznikle-stavebni-suti-s-moznosti-jejeho-vyuziti/>
13. Tamtéž
14. Tamtéž
15. Bar/ak [online]. Praha: Bar/ak, 2018 [cit. 2019-05-10]. Dostupné z: <https://www.bar-ak.com/>
16. MASTNÍK Aleš, *Muž si splnil klukovský sen. Sám si postavil rozhlednu, trvalo mu to 15 let* [online]. 2014 [cit. 10. 5. 2019]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/liberec/zpravy/soukroma-rozhledna-v-roprachticich.A140902_143937_liberec-zpravy_tm

17. TATE. *Simon Starling – winner* [online]. [cit. 2019-05-10]. Dostupné z: <https://www.tate.org.uk/whats-on/tate-britain/exhibition/turner-prize-2005/turner-prize-2005-artists-simon-starling>
18. Tomáš Džadoň [online]. [cit. 2019-05-10]. Dostupné z: <https://www.sjch.cz/tomas-dzadon/>
19. KRKOŠKA, David. *Srbští architekti umístili své studio do chátrající budovy. Upozorňují na problém nevyužívaných domů*. <https://portal.rozhlas.cz/> [online]. [cit. 2019-05-10]. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/srbsti-architekti-umistili-sve-studio-do-chatrajici-budovy-upozornuji-na-problem-7786876>
- ELIÁŠ, Vojtěch. *Prázdné budovy v centru Bělehradu umístili srbští architekti vlastní studio. Upozorňují na problematiku nevyužívaných domů*. EARCH [online]. [cit. 2019-05-10]. Dostupné z: <http://www.earch.cz/cs/architektura/do-prazdne-budovy-v-centru-belehradu-umistili-srbsti-architekti-vlastni-studio>
20. Paris [online]. *Paris* [cit. 2019-05-10]. Dostupné z: <https://www.paris.fr/equipements/coulee-verte-rene-dumont-ex-promenade-plantee-1772>
- La Promenade Plantée: *A Green and Unusual Walk in Paris!*. Good morning Paris the blog [online]. [cit. 2019-05-10]. Dostupné z: <http://www.goodmorningparis.fr/walks/la-promenade-plantee-a-green-and-unusual-walk-in-paris/>
21. Park High Line v New Yorku – *Z bývalé vlečky vznikl mimořádně inspirativní prostor* [online]. [cit. 2019-05-10]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/gebrianvs/10015355-park-high-line-v-new-yorku-z-byvale-vlecky-vznikl-mimoradne-inspirativni-prostor> [online]. [cit. 2019-05-10]. Dostupné z: <https://www.thehighline.org/>
22. *Project: Parco Dora*, Turin. <https://www.gardendesignjournal.com/> [online]. [cit. 2019-05-21]. Dostupné z: <https://www.gardendesignjournal.com/features/project-parco-dora-turin>
23. *Berlín udělal z pustiny luxusní Park am Gleisdreieck* [online]. [cit. 2019-05-19]. Dostupné z: <http://www.designmag.cz/architektura/57287-berlin-udelal-z-pustiny-luxusni-park-am-gleisdreieck.html>
24. Atelier Jacqueline Osty & associates: *Martin Luther King Park* [online]. [cit. 2019-05-19]. Dostupné z: <http://www.landezine.com/index.php/2015/02/martin-luther-king-park-by-atelier-jacqueline-osty-associates/>

25. Krištof Kintera [online]. [cit. 2019-05-28]. Dostupné z:
<http://kristofkintera.com/home.htm>
26. Michael Reynolds – architekt odpadu [online]. [cit. 2019-05-28]. Dostupné z:
<https://www.e15.cz/magazin/michael-reynolds-architekt-odpadu-979383>
27. *Romantická architektura* [online]. [cit. 2019-05-23]. Dostupné z:
https://howlingpixel.com/i-cs/Romantick%C3%A1_architektura
- MOYA, Cristián Gómez. *Ruiny* [online]. [cit. 2019-05-28]. Dostupné z:
<http://www.monumenttotransformation.org/atlas-transformace/html/r/ruiny/ruiny.html?fbclid=IwAR1W3bmdIAZXedCEFXdq9QxlsE10WvHY8y3ye6BDF1DghVoYvJ0aTcGoT44>
28. KOTECKÝ, Vojtěch a Kateřina KOTÁSKOVÁ. *Chemie v zemědělství* [online]., 4 [cit. 2019-05-19]. Dostupné z:
https://www.hnutiduha.cz/sites/default/files/publikace/typo3/chemie_v_zemedelstvi.pdf
29. VYROUBALOVÁ, Martina. *Z české přírody mizí motýli. Ničí je mírné zimy, hnojiva i direktivy* [online]. [cit. 2019-05-19]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/z-prirody-mizi-motyli-ochrana-ohrozenych-druhu.A170818_100854_domaci_mav
30. Osobní rozhovor s Pavlem Voničkou
31. JELÍNEK, Jan a Vladimír ZICHÁČEK. *Biologie pro gymnázia: (teoretická a praktická část)*. 11. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2014. ISBN 978-80-7182-338-4
32. EKOLIST. *V ulicích Jihlavy roste luční kvítí. Schválně* [online]. [cit. 2019-05-19]. Dostupné z: https://ekolist.cz/cz/zelena-domacnost/zpravy-zd/v-ulicich-jihlavy-roste-lucni-kviti-schvalne?fbclid=IwAR3ez6qfH4F4HFA6O1B-DuJbeMrfR18v2nrXq8H3cvfw5jVBXr35R7Fh_zM
33. *Normální je nesekat. Ostrava nechá trávu růst, aby se v ní usadil život, navíc zeleň ochladí ulice* [online]. [cit. 2019-05-19]. Dostupné z:
<https://ct24.ceskatelevize.cz/regiony/2804258-normalni-je-nesekat-ostrava-necha-travu-rust-aby-se-v-ni-usadil-zivot-navic-zelen>
34. *Park 4 Dvory* [online]. [cit. 2019-05-19]. Dostupné z:
<http://www.cbarchitektura.cz/2012/05/park-4-dvory.html>
35. *Jak zabránit vymírání včelstev?* [online]. [cit. 2019-05-19]. Dostupné z:
<https://www.ceskatelevize.cz/porady/10159875412-milenium/211411058030506/>

36. GIVETASH, Linda. *Bees are dying at an alarming rate. Amsterdam may have the answer*. [online]. [cit. 2019-05-19]. Dostupné z: <https://www.nbcnews.com/news/world/bees-are-dying-alarming-rate-amsterdam-may-have-answer-n897856>
37. IDNES.CZ. *Prázdné regály a ořezaný sortiment. Penny v Německu ukázal život bez včel* [online]. [cit. 2019-05-19]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ekonomika/test-a-spotrebite/penny-nemecko-vcely.A180517_165631_test_rts
38. ZAHÁLKOVÁ, Šárka. *TÉMA: RESILIENCE* [online]. [cit. 2019-05-19]. Dostupné z: <http://www.gmpardubice.cz/resilience>
39. *Charakteristika okresu Pardubice* [online]. [cit. 2019-05-19]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/x/charakteristika_okresu_pardubice
40. *Geografie* [online]. [cit. 2019-05-28]. Dostupné z: <http://www.ppcervenak.cz/fakta/o-lokalite/>
41. *Historie území* [online]. [cit. 2019-05-28]. Dostupné z: <http://www.ppcervenak.cz/fakta/historie/>
42. *Doprava* [online]. [cit. 2019-05-28]. Dostupné z: <http://www.ppcervenak.cz/fakta/doprava/>
43. *Příroda* [online]. [cit. 2019-05-28]. Dostupné z: <http://www.ppcervenak.cz/fakta/priroda/>
44. Konzultace s odborníkem na zahradu Radimem Kývalem

Seznam literatury

AGREST, Diana. *Architecture of Nature*, Oro Editions, 2019. ISBN 1939621941.

CALVINO, Italo. *Neviditelná města*. Třetí vydání v českém jazyce (v Dokořán druhé). Přeložil Vladimír HORKÝ. Praha: Dokořán, 2017. ISBN 978-80-7363-832-0.

DOSTÁLEK, Petr. *Pěstujeme si vlastní semínka*. Praha: Alter Nativa, Gengel, 2010. ISBN 978-80-969754-5-7.

HELB, Matthias. *Hmyz kolem nás*. Přeložil Kateřina HOMUTOVÁ. Praha: Grada, 2017. ISBN 978-80-271-0383-6.

JELÍNEK, Jan a Vladimír ZICHÁČEK. *Biologie pro gymnázia: (teoretická a praktická část)*. 11. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2014. ISBN 978-80-7182-338-4.

JOHNSON, Béa. *Domácnost bez odpadu: jak si zásadně zjednodušit život snížením produkce odpadu*. Přeložil Viktor JUREK. Praha: PeopleComm, 2016. ISBN 978-80-87917-33-6.

KOREN, Leonard. *Wabi-sabi for artists, designers, poets & philosophers*. Berkeley, Calif.: Stone Bridge Press, 1994. ISBN 1880656124.

KOUCKÝ, Roman. *Město mezi domy: rozhovory s architekty : Roman Koucký, Ladislav Lábus, Josef Pleskot, Petr Pelčák, Jan Sedlák*. Praha: Gasset, 2009. Modrý Mauricius. ISBN 978-80-87079-05-8.

POKORNÁ, Radka a kol. *Pěstujeme ve městě - Zelené balkony, sousedské záhonky a komunitní zahrady*. V Praze: Kokoza, o.p.s., 2019. ISBN 978-80-88244-01-1.

RASPER, Martin. *Urban gardening: zahrady ve městě : o touze po návratu k přírodě prorůstající asfaltem i betonem*. V Praze: Dauphin, 2014. ISBN 9788072725625.

Zdroje obrázků

Obrázek 1 Bar/ak - Pohled do vnitrobloku	14
Zdroj: https://www.darujme.cz/projekt/1201165	
Obrázek 2 Rozhledna U Borovice	15
Zdroj: https://www.krasnecsko.cz/lokality/30151-rozhledna-u-borovice-roprechtice-rozhledna.html	
Obrázek 3 Původní kůlna	16
Zdroj: https://www.themoderninstitute.com/artists/simon-starling/works/shedboatshed-mobile-architecture-no-2-2005/88/	
Obrázek 4 Pohled na sídliště s památníkem lidové architektury	17
Zdroj: https://artalk.cz/2015/09/01/top10-leta-2015/	
Obrázek 5 Architektonické studio	18
Zdroj: http://www.earch.cz/cs/architektura/do-prazdne-budovy-v-centru-belehradu-umistili-srbsti-architekti-vlastni-studio	
Obrázek 6 Část parku Coulée verte René- Dumont.....	19
Zdroj: https://www.paris.fr/equipements/coulee-verte-rene-dumont-ex-promenade-plantée-1772	
Obrázek 7 Park High Line	20
Zdroj: http://hnkblog.blogspot.com/2011/07/ https://www.timeout.com/newyork/parks/highline https://thesecretgardenatlas.wordpress.com/2013/11/18/details-in-city-pt-the-highline-new-york-city-usa/	
Obrázek 8 Parco Dora v Turíně	21
Zdroj: https://www.latzundpartner.de/en/projekte/postindustrielle-landschaften/parco-dora-turin-it/	
Obrázek 9 Park am Gleisdreieck.....	22
Zdroj: http://www.designmag.cz/architektura/57287-berlin-udelal-z-pustiny-luxusni-park-am-gleisdreieck.html#&gid=1&pid=1	
Obrázek 10 Martin Luther King Park	23
Zdroj: https://landarchs.com/13-years-to-create-the-dream-of-martin-luther-king-park/	
Obrázek 11 Inspirativní umělci.....	24
Zdroje: https://www.inexhibit.com/it/mymuseum/museo-tinguely-basilea/ https://artmagazin.eu/frantisek-skala-vystava-ve-valdstejske-jizdarne/ http://www.culturenet.cz/en/Czech-in/visual-art/photo-gallery/kristof-kintera/ https://www.arch2o.com/earthship-homes-michael-reynolds/ https://www.malovanikresleni.cz/news/arman-a-novy-realismus/ https://www.artlist.cz/benedikt-tolar-108546/	
Obrázek 12 Land art umělci	24
Zdroj: http://www.spencerbyles.net https://teatimeinwonderland.co.uk/2016/10/24/scotland-crawick-multiverse-land-art/	
Obrázek 13 Zřícenina hradu Zvířetice	25
Zdroj: http://www.ceskolipsko.info/dr-cs/3542-.html	
Obrázek 14 Trávník v Jihlavě.....	28
Zdroj: https://jihlavsky.denik.cz/zpravy_region/krajske-mesto-rozkvetlo-lucnim-kvitim-20170813.html	

Ostatní fotografie z vlastního archivu. Vizualizace vytvořeny v programu Lumion.